

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A
REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ
BUDĚJOVICE

Historie a vývoj kriminalistické daktyloskopie

**History and Development of Forensic
Dactyloscopy**

Autor práce: Krejčíčková Petra

Studijní obor: Bezpečnostně právní

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále bych poděkovala svým rodičům a prarodičům za podporu ve studiu a rovněž ředitelce PhDr. Machutové a vedoucímu správě sbírek Mgr. Galašovi za umožnění stáže v Muzeu Policie České republiky.

ABSTRAKT

KREJČÍČKOVÁ, P. *Historie a vývoj kriminalistické daktyloskopie*: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2016. 60 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.,

Klíčová slova: historie, vývoj, kriminalistická daktyloskopie.

Bakalářská práce je zaměřena na historii a vývoj jedné z nejstarších kriminalistických metod, jež je kriminalistická daktyloskopie. Stručně shrnuje kriminalistickou identifikaci. Objasňuje kriminalistickou daktyloskopii i další základní pojmy a řeší jejich zákonitosti. Pojednává i o vzniku, vyhledávání a zajišťování daktyloskopických stop. Tato práce je zaměřena na vývoj a historii daktyloskopie, zejména na vývoj a historii této kriminalistické metody v českých zemích. Autorka uvádí nejen světové osobnosti kriminalistické daktyloskopie, ale i české průkopníky jako je Jan Evangelista Purkyně a Josef Povondra či František Protivenský. V této práci historii daktyloskopie blíže představí rozhovor s vedoucím správy sbírek Muzea Policie České republiky v Praze.

ABSTRACT

KREJČÍČKOVÁ, P. *History and Development of Forensic Dactyloscopy: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2016. 60 p. Supervisor: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.,

Key words: History, Development, Forensics Dactyloscopy.

The Bachelor's thesis is focused on the history and evolution of one of the oldest criminalistic method which is the criminalistic dactyloscopy. It summarises briefly the criminalistic identification. It explains the basic terms, the criminalistic dactyloscopy and its pattern which is solved here. It also discusses the origin, searching and collecting of the dactyloscopy traces. This work is focused on the evolution and history of dactyloscopy especially in the Czech Republic. The author mentions not only the world's greatest personalities of the criminalistic dactyloscopy but also the Czech initiators like J. E. Purkyně, Josef Povondra and František Protivenský. This work includes the interview with the collections management leader of the Czech Republic Police Museum in Prague.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Kriminalistická identifikace.....	10
2.1 Základní pojmy kriminalistické identifikace.....	10
2.2 Základní způsoby identifikačního zkoumání	13
2.3 Kriminalistická identifikace a kriminalistická daktyloskopie	14
3 Kriminalistická daktyloskopie	15
3.1 Podstata a význam kriminalistické daktyloskopie'	15
3.1.1 Markant.....	16
3.2 Tři zákonitosti daktyloskopie	18
3.2.1 Neopakovatelnost	18
3.2.2 Relativní neměnnost	18
3.2.3 Neodstranitelnost	18
4 Vznik, druhy a výskyt daktyloskopických stop.....	20
5 Historie a vývoj kriminalistické daktyloskopie'.....	22
5.1 Osobnosti daktyloskopie	25
5.1.1 Jan Evangelista Purkyně (1787-1869)'	25
5.1.2 William James Herschel (1833-1917)'	26
5.1.3 Henry Faulds (1843-1930).....	27
5.1.4 Francis Galton (1822-1911).....	28
5.1.5 Edward Richard Henry (1850-1931)	30
5.1.6 Juan Vucetich (1858-1925)	31
5.1.7 František Protivenský (1865–1927).....	33
5.1.8 Josef Povondra (1871-1940).....	33
5.1.9 Karel Klečka	34
5.2 Rozvoj daktyloskopie ve světě	35
5.3 Počátky daktyloskopie v českých zemích""	38

5.3.1 Oddělení daktyloskopie v českých zemích.....	41
6 Daktyloskopie v praxi.....	43
7 Praktická část	45
7.1 Vyhodnocení řízeného rozhovoru	46
Závěr.....	48
Seznam použitých zdrojů	51
Seznam příloh.....	54
Seznam zkratk	54
Přílohy	55

Úvod

Kriminalistická daktyloskopie je stále aktuálním tématem a hraje velice důležitou roli v kriminalistické praxi. Vzhledem k tomu, že lidé neustále páchají různou trestnou činností, je důležité určit pachatele a potrestat jej. V opačném případě bychom nežili ve společnosti demokratické, ale byla by nastolena anarchie. Daktyloskopie v praxi dopomáhá k zajištění dodržování zákonů a udržení pořádku. Daktyloskopie je obsažena v kriminalistické technice a je součástí kriminalistické identifikace, která je jedna z nejdůležitějších metod pro vyšetřování trestných činů. Kriminalistické metody zkoumání osob jsou velmi rozsáhlé a sdružují v sobě jak metody převzaté z jiných vědních oborů, tak metody vypracované pouze pro potřeby kriminalistické praxe. Mezi kriminalistické metody zkoumání osob patří nejen zmiňovaná daktyloskopie, ale například i kriminalistická biologie, která slouží kriminalistické praxi vyhledáváním, zajišťováním, zkoumáním a vyhodnocováním biologických stop lidského, zvířecího nebo rostlinného původu nebo kriminalistická odorologie, která se zabývá zkoumáním pachových stop, zanechaných na místě činu pachatelem. Kriminalistická daktyloskopie je velmi rychlá a jednoduchá metoda sloužící k bezpečnému zjištění identity jednotlivých osob, kdy díky zkoumání obrazců papilárních linií vytvořených na vnitřní straně článků prstů, na dlaních, na prstech nohou nebo chodidlech, dochází k přesnému zjištění totožnosti osob. A to jak u lidí páchajících trestnou činností, tak i z otisků osob, u nichž lze vyloučit určitý podíl na trestné činnosti. Daktyloskopie jednoznačně odpovídá na otázku, zda prověřovaná osoba již byla v minulosti trestána apod. Tato metoda tedy může relativně snadno a prakticky okamžitě vyvrátit tvrzení osoby, která nechce přiznat svůj podíl na dřívější trestné činnosti. Právě díky této metodě bylo zjištěno a poté usvědčeno na desítky tisíc zločinců a ztotožněno mnoho neznámých mrtvol. To je hlavní důvod, proč daktyloskopie vytlačila jiné metody určování totožnosti pachatelů, kteří nechtějí přiznat dřívější odsouzení. Jiné rysy se mohou měnit, otisky prstů nikoli.

V bakalářské práci je řešena otázka historie a vývoje kriminalistické daktyloskopie. Úvodem se práce zmiňuje o daktyloskopii jako o samostatném vědním oboru. Dále se pak práce zaměřuje na jednotlivé české představitele, nevyjímaje historického zakladatele daktyloskopie Jana Evangelistu Purkyně. Aby se tato bakalářská práce nezaměřovala jen na oblast naší země, uvádí zde i zahraniční průkopníky tohoto směru.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je objasnění vývoje kriminalistické daktyloskopie, jako významné metody, která napomáhá v kriminalistické praxi k identifikaci pachatelů trestných činů. Dále si klade za cíl zhodnotit daktyloskopické důkazy používané v minulosti se současným použitím daktyloskopických důkazů v oblasti kriminalistiky.

Vývoj kriminalistické daktyloskopie objasníme pomocí komparace diachronní, kde práce rozebírá vývoj a historii kriminalistické daktyloskopie. Daktyloskopické důkazy, používané v minulosti se současným použitím daktyloskopických důkazů v oblasti kriminalistiky budou rovněž dosaženy pomocí komparace diachronní, kde autorka uvede kriminalistickou metodu antropometrické identifikace.

Tato bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol a několika podkapitol. V první kapitole práce popisuje kriminalistickou identifikaci obecně, pojem kriminalistická identifikace, základní pojmy kriminalistické identifikace a základní způsoby identifikačního zkoumání. Dále zmiňuje, k čemu kriminalistická identifikace slouží, co je jejími objekty a výsledky. Ve druhé kapitole vymezuje základní pojmy daktyloskopie. Zprvu jde o objasnění pojmu daktyloskopie, co daktyloskopie znamená a co s její pomocí zkoumáme. V třetí kapitole objasňuje co je to daktyloskopická stopa, její vznik a druhy. V další kapitole se zaměřuje na historii a vývoj kriminalistické daktyloskopie. Do této části je zahrnut i vývoj v kriminalistické daktyloskopii, kde se uvádí nejen vývoj na území České republiky, ale i ve světě. V předposlední kapitole se autorka zaměřila na praktické využití daktyloskopie. V poslední kapitole autorka uvádí vyhodnocení rozhovoru, jež byl uskutečněn s vedoucím správy sbírek Muzea Policie České republiky Mgr. Galašem.

Tato bakalářská práce je založena na metodách komparace a analýze dat – obsahové. Dále na metodě statického zpracování písemných dokumentů. Tyto metody se prolínají celou touto prací.

2 Kriminalistická identifikace

Pojem kriminalistická metoda bývá v kriminalistické literatuře podáván různě a je značně široký. Kriminalistickou identifikací je označována jak metoda, tak proces ztotožňování různých materiálních objektů pomocí kriminalistických prostředků. Aby mohl být konkrétní objekt identifikován a tedy i poznán, je nutno provést řadu úkonů, operací a postupů, tj. určitých činností v určitém čase a za určitých podmínek. Z tohoto pohledu pak lze kriminalistickou identifikaci považovat za prostředek poznání, resp. kriminalistická identifikace zde vystupuje jako forma poznání.¹

Kriminalistická identifikace je proces, během něhož se zjišťuje, kterým konkrétním objektem byla vytvořena konkrétní kriminalistická stopa. Jedná se o proces ztotožňování objektů podle kriminalistických stop a jiných zobrazení, ve kterém se hledá souvislost osoby nebo věci a kriminalisticky relevantní události. V kriminalistice jsou za objekt identifikace považovány osoby, zvířata nebo věci. Pro identifikaci se využívají jak stopy materiální, tak i stopy paměťové. Stopy materiální jsou využívány v kriminalistické technice. Stopy paměťové se nejčastěji využívají v kriminalistické taktice.²

2.1 Základní pojmy kriminalistické identifikace

- **Objekt identifikovaný (ztotožňovaný)** je objekt, který se odrazil ve stopě a který chceme v procesu kriminalistické identifikace identifikovat, ztotožnit. V kriminalistické praktické činnosti se vždy jedná o konkrétní objekt (osobu, zvíře, věc).³

Podle PROTIVINSKÉHO⁴ se jedná o objekt, který se podrobuje kriminalistické identifikaci, protože se domníváme, že vytvořil kriminalistickou stopu.

¹ PORADA, Viktor. *Teorie kriminalistických stop a identifikace: techn. a biomechanické aspekty*. 1. vyd. Praha: Academia, 1987. s. 24-25.

² STRUAS, J., BAUER, P., BENDL, P., at al. *Kriminalistika, kriminalistická technika: (pro kvalifikační kurz kriminalistických expertů)*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2004. s. 13-14.

³ STRAUS, J., BAUER, P., BENDL, P., at al. *Kriminalistika, kriminalistická technika: (pro kvalifikační kurz kriminalistických expertů)*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2004. s. 13.

⁴ PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. s. 21. Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

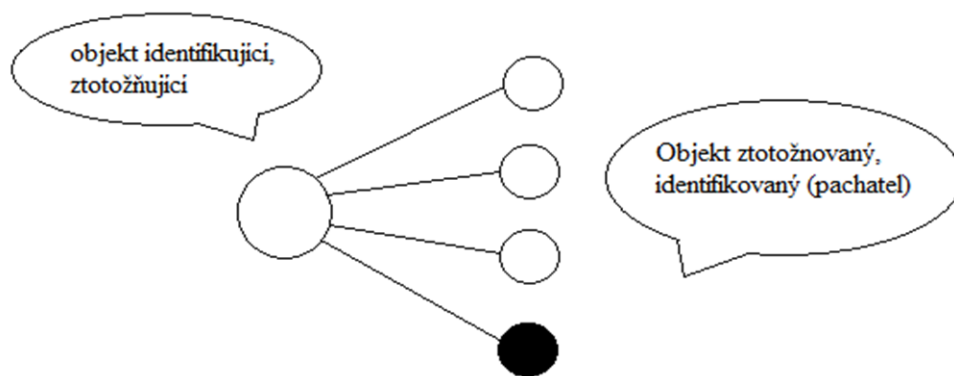
- **Objekt identifikující (ztotožňující)** je takovým objektem, s jehož pomocí identifikujeme osoby, věci nebo zvířata. V kriminalistické praktické činnosti to jsou kriminalistické stopy a srovnávací materiály. V konkrétním procesu kriminalistické identifikace musí být identifikující objekty minimálně dva. Často se však jedná o více objektů.

Podle PROTIVINSKÉHO⁵ se jedná o objekt, který slouží jako prostředek ke ztotožnění objektů ztotožňovaného (osoby, věci). Tímto objektem je:

- jak stopa (kopie stopy),
- tak srovnávací materiál (vzorek), který může být dvojího původu:
 - ad hoc pořízený, např. konkrétní otisky prstů obviněného, pokusná stopa vytvořená podezřelým páčidlem, pokusně vystřelená střela a nábojnice z podezřelé palné zbraně.
 - evidenční, tj. do zásoby pořízený, např. evidované otisky prstů, evidované střelné střely a nábojnice z neobjasněných trestných činů.
- **Objekt prověřovaný** je objekt, o němž se domníváme, že mohl vytvořit konkrétní kriminalistickou stopu. V praxi se jedná o skupinu objektů, které mají shodné skupinové vlastnosti odpovídající skupinovým vlastnostem objektu, který vytvořil kriminalistickou stopu.
- **Objekt hledaný** je objekt, ze souboru prověřovaných objektů, který vytvořil kriminalistickou stopu.⁶

⁵ PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. s 21. Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

⁶ STRAUS, J., BAUER, P., BENDL, P., at al. *Kriminalistika, kriminalistická technika: (pro kvalifikační kurz kriminalistických expertů)*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2004. s. 13.

Obrázek č. 1 - Ztotožnění⁷

Teorie kriminalistické identifikace vychází z poznatku, že neexistují dva naprosto totožné objekty, které mohou zanechat naprosto shodné stopy. Tyto skutečnosti dovolují v kriminalistice přiřadit po příslušném zkoumání jednotlivě stopy jednotlivým objektům, které tyto stopy vytvořily. Druhým poznatkem, ze kterého vychází kriminalistická identifikace, je nezbytnost relativní stálosti objektů. Kriminalistickou identifikaci lze provést jedině tehdy, když objekt, který kriminalistickou stopu vytvořil, je po určitou dobu relativně neměnný. Každý objekt má své skupinové a individuální vlastnosti. Skupinové vlastnosti umožňují zařadit objekt do určité skupiny objektů (např. velikost obuvi, druh dezénu pneumatiky, krevní skupiny). Tyto vlastnosti se v kriminalistických stopách odrážejí jako skupinové identifikační znaky. Individuální vlastnosti umožňují přesně a konkrétně identifikovat objekt, tj. určit, o který objekt se jedná. V kriminalistických stopách se odrážejí jako identifikační znaky.

Vlastní proces kriminalistické identifikace začíná nalezením a zajištěním kriminalistické stopy a jejím podrobným posouzením a zařazením do skupiny objektů. Po posouzení kriminalistické stopy následuje policejní činnost, spočívající v hledání objektu, který stopu mohl vytvořit. Po nalezení objektu, o němž se předpokládá, že mohl konkrétní kriminalistickou stopu vytvořit, se zhotoví pokusná stopa, která se někdy také používá jako srovnávací materiál. Pokusnou stopu je třeba vytvořit tak, aby přesně odpovídala kriminalistické stopě nalezené na místě činu. V kriminalistické praxi to znamená pokud možno co nejpřesněji napodobit mechanismus vzniku kriminalistické stopy. Další fází kriminalistické identifikace je vzájemné srovnávání kriminalistické

⁷ Vlastní tvorba

stopy a srovnávacího materiálu. Toto srovnání provádějí podle odborné příslušnosti jednotliví experti standardizovanými metodami a postupy. Cílem tohoto srovnání je zjistit, zda kriminalistická stopa je shodná s pokusnou stopou. Při tomto srovnání se využívají individuální identifikační znaky.⁸

2.2 Základní způsoby identifikačního zkoumání⁹

- **Položení objektů vedle sebe** s vybudováním a popsáním identifikačních znaků (markantů), např. porovnávání otisku prstů z místa činu s konkrétním otiskem prstů obviněného.
- **Spojení zobrazení**, např. fotografické zobrazení sešinuté stopy páčidla z místa činu se spojí s fotografií pokusně vytvořené sešinuté stopy podezřelým páčidlem.
- **Překrytí zobrazení**, např. při identifikaci obuvi se vyobrazením stopy opticky promítne do vyobrazení srovnávacího materiálu nebo se překryje neprůhledné vyobrazení stopy průhlednou fólií srovnávacího materiálu a posuzují se překryté shodné identifikační znaky.
- **Geometrické proměňování** identifikačních znaků, např. v zajištěné stopě podešve obuvi a ve srovnávacím materiálu se proměří vzdálenosti a úhly identifikačních znaků.
- **Skládání části v celek**, např. úlomků skla světlometu, útržků listiny.

Kromě těchto způsobů se využívají další způsoby, zejména v případě zkoumání stop, které obsahují informaci o vnitřním složení působícího objektu. Pokud se podaří jednoznačně identifikovat objekt, který kriminalistickou stopu vytvořil, hovoříme o určení individuální identifikace objektu (završená identifikace), pokud se podaří pouze omezit okruh objektů, který mohl vytvořit kriminalistickou stopu, hovoříme o určení skupinové příslušnosti objektu (nedovršená identifikace).

Pokud bychom chtěli kriminalistickou identifikaci přiblížit, dalo by se říci, že kriminalistická identifikace je založena na individuálnosti objektu, respektive individuálnosti vlastností osob, zvířat a věcí. Kde nás zajímá odrazitelnost těchto

⁸ STRAUS, J., BAUER, P., BENDL, P., at al. *Kriminalistika, kriminalistická technika: (pro kvalifikační kurz kriminalistických expertů)*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2004. s. 13-14.

⁹ PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. s. 22. Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

vlastností, kde se individuální a skupinové vlastnosti odrážejí ve stopách, jako jsou stopy papilárních linií na desce stolu, či ve stopách krve na zemi nebo i ve viditelných stopách v odlišnosti pachatele – tetování, jizvy. A dále na relativní stálosti vlastností osob a věcí. Kriminalistická identifikace je metoda zkoumání, jejímž cílem je dosažení jisté formy ztotožnění. Zde můžeme hovořit o dvou výsledcích kriminalistické identifikace. Jeden možný výsledek je dovršená identifikace, kde je jisté, že objekt, který byl zkoumán, vytvořil kriminalistickou stopu. Jako příklad bychom mohli uvést trasologickou stopu, kde je zjevná anomálie, poškození – sedřená podrážka na patě. Nebo se totožnost kriminalistické stopy vyloučí. Druhým výsledkem kriminalistické identifikace je nedovršená identifikace. Tento výsledek nám nepřinese žádné relevantní informace, jak tomu bylo u dovršené identifikace. Z trasologické stopy nejde vyčíst žádná relevantní informace, pouze nám ji zařadí do skupiny (dětská, pánská či dámská obuv).

2.3 Kriminalistická identifikace a kriminalistická daktyloskopie¹⁰

V případě kriminalistické daktyloskopie je kriminalistická identifikace vyjádřena závěrem o shodě anebo neshodě porovnávaných daktyloskopických stop, na základě předcházejících kroků. Počet potřebných markantů pro vyjádření závěru o shodě porovnávaných objektů nebyl jednoznačně stanovený, ale v jednotlivých zemích se počet stanovených markantů pohybuje v rozmezí 5-18 markantů.

V případě závěru o shodě daktyloskopických obrazců, z nichž jeden patří konkrétní osobě, můžeme na základě poznatků o kriminalistické identifikaci říci, že druhý otisk pochází od téže osoby a nemůže pocházet od nikoho jiného na Zemi. Daktyloskopické obrazce, které nejsou shodné s obrazci od zkoumané osoby, musíme vyloučit. Můžeme konstatovat, že otisk nevytvořila daná osoba.

V České republice je počet markantů stanovený na minimum 10 a více, tak, aby byl vyjádřen závěr o shodě porovnávaných objektů.¹¹

¹⁰ KRAJNÍK, V., STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistika*. Bratislava: A PZ v Bratislavě, 2002. s. 39.

¹¹ STRAUS, J., *Charakter identifikačního zkoumání v kriminalistice*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/charakter-identifikacniho-zkoumani-v-kriminalistice>>.

3 Kriminalistická daktyloskopie

Úvodem do této kapitoly je nutno objasnit pojem kriminalistická daktyloskopie (dále jen „daktyloskopie“). Samotný pojem daktyloskopie se skládá ze dvou řeckých slov: daktylos, což znamená prst a skopein, v překladu viděti.¹² Jako první použil tento pojem Juan Vucetich.

Daktyloskopie je charakterizována jako nauka o obrazcích papilárních linií na vnitřní straně článků prstů, na dlaních, prstech nohou a chodidlech.¹³ Podle Strause je výše uvedená definice pojmu daktyloskopie neúplná, a proto nabízí přesnější definici a to takovou, že daktyloskopie je nauka o zvláštlostech kresby papilárních linií vytvořených na vnitřní straně článků prstů, dlaní a chodidel a jejich možného využití k identifikaci osob.¹⁴

3.1 Podstata a význam kriminalistické daktyloskopie^{15,16}

Kriminalistické metody zkoumání osob jsou velmi rozsáhlé a sdružují v sobě jak metody převzaté z jiných vědních oborů, tak metody vypracované pouze pro potřeby kriminalistické praxe. Mezi nejstarší kriminalistickou metodu zkoumání osob patří již zmiňovaná daktyloskopie. Protože na jiných částech povrchu lidského těla nejsou papilární linie vytvořeny. Jejich účel není zcela objasněn, ale zřejmě souvisí s hmatovou a úchopovou funkcí končetin na místech, kde jsou vytvořeny. Kriminalisticky je i významná skutečnost, že obrazce papilárních linií nejsou vytvořeny u jiných živých tvorů a nálezy jejich otisků a stop proto jednoznačně svědčí o lidském původu. Nemůže tedy dojít k záměně lidských a zvířecích otisků a stop.

Straus charakterizuje daktyloskopii jako jednu ze základních kriminalisticko-technických identifikačních metod, které vedou v optimálních případech k individuální identifikaci osoby.¹⁷ Suchánek tvrdí, že kriminalisticko-technický základ daktyloskopie je založen na poznacích o fyziologii pokožky člověka, zejména na faktu, že na dlaních člověka a prstech rukou a na chodidlech a na prstech nohou jsou vytvořeny složité

¹² CHYBA, P., *Moderní pomůcky kriminalistiky*. Kroměříž: J. Gusek. 1928, s. 5.

¹³ POTIVINSKÝ, M., Klvaňa, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. s. 34
Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

¹⁴ STRAUS, J., PORADA, V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 48.

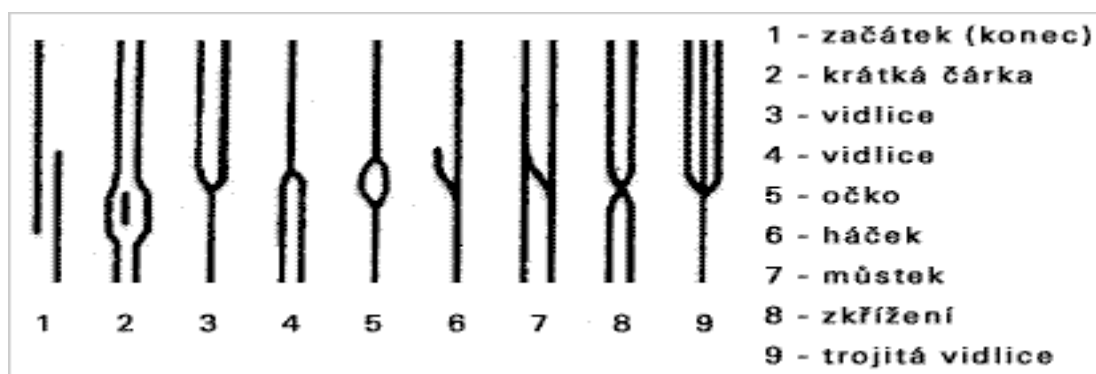
¹⁵ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J., *Kriminalistika*. 1. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2001.s.130.

¹⁶ PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. s. 34-36. Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

¹⁷ STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., VYHNÁLEK, O., et al. *Kriminalistická technika*, 1. vyd. 1993. Praha: Policejní akademie ČR, s. 23.

obrazce papilárních linií a pokožka je trvale zvlhčena potem. Papilární linie tvoří souvisle vyvýšené reliéfy pokožky.¹⁸

Daktyloskopie je obsažena v kriminalistické technice a je součástí kriminalistické identifikace, která je jedna z nejdůležitějších metod pro vyšetřování trestných činů. Význam daktyloskopie je dán tím, že pomocí obrazců papilárních linií je možné identifikovat člověka. Kriminalistický základ daktyloskopie je založen na fyziologických poznatcích o lidské pokožce. Papilární linie na již zmíněných místech povrchu lidského těla jsou tvarově značně komplikované a vytvářejí složité obrazce. Papilární linie tvoří souvisle vyvýšené reliéfy. Tyto linie se vzájemně kříží, mění směr, rozvětvují se, spojují a přerušují se a vytvářejí tak ve svém souhrnu nejrůznější obrazce, zvané dermatoglyfy.¹⁹

Obrázek č. 2 - Markanty²⁰

3.1.1 Markant²¹

Markantem označujeme jakoukoli změnu v obrazci papilárních linií, která je odlišná od ostatních papilárních linií. Na tvaru, umístění a vzdálenosti papilárních linií je založeno vyhledávání shodných otisků. Rozložení těchto znaků (markantů) v otiscích je pro každého člověka typické a nezaměnitelné. V papilárních liniích rozlišujeme:

¹⁸ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z. *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*. 2.vyd. Praha: Armex, 2003. s. 27. Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

¹⁹ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J., *Kriminalistika*. 1. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 130.

²⁰ KRIMI SPKV. *Obrazce a znaky kůže*. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z WWW: <http://krimi-spkv.web.cz/02_exper/expertiz/02a_dakt/02a_kuze.htm>.

²¹ PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. s. 36 Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

- obecné vlastnosti, to jsou nejrůznější obrazce (dermatoglyfy, neboli markanty). Jedná se například o bezdeltové oblouky, elipsy, spirály, či dvou a více deltové kružnice aj.
- individuální vlastnosti, např. delty, očka, můstky, protiháčky, vidlice, aj.

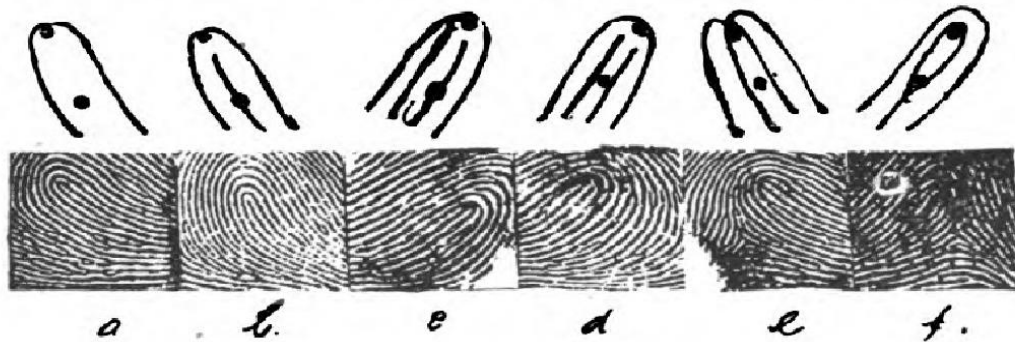

Fig. 3. — **Inner Terminus in Loops.**
Upper point is inner terminus.

Obrázek č. 3 – Smyčky²²

Fig. 4. — **Inner Terminus in Whorls.**
Upper point is inner terminus.

Obrázek č. 4 – Spirály a oblouky²³

Tyto vlastnosti se odrážejí (zobrazují) v daktyloskopických stopách. V zobrazení nalézáme individuální vlastnosti, které nazýváme identifikační znaky (markanty).

Pro možné využití daktyloskopie pro identifikaci osob bylo nutno prokázat její přesnost vůči identifikaci. Díky tomuto vznikly tři zákonitosti daktyloskopie, mezi něž patří: neopakovatelnost, relativní neměnnost a neodstranitelnost.

Fig. 5. — **Inner Terminus in Tented Arches.**
Upper point is inner terminus.

²² HAKON. J., *Distant identification*. Arnold Busck: Copenhagen, 1922. s. 6.

²³ HAKON. J., *Distant identification*. Arnold Busck: Copenhagen, 1922. s. 8.

3.2 Tři zákonitosti daktyloskopie²⁴

3.2.1 Neopakovatelnost

První ze zákonitostí daktyloskopie tvrdí, že neexistují dvě totožné osoby, které by měly zcela shodné obrazce papilárních linií. Podle matematicko-statistických výpočtů byla prokázána neopakovatelnost- individuálnost obrazců papilárních linií. Suchánek ve své knize uvádí, že tento fakt byl jednoznačně prokázán a že variabilitnost obrazců papilárních linií je tak vysoká, že možnost, aby dvě osoby měly naprosto shodný obrazec papilárních linií, neexistuje.

3.2.2 Relativní neměnnost

Pokud mluvíme o druhé zákonitosti daktyloskopie, musíme zdůraznit, že absolutní neměnnost nebyla prokázána, a proto tedy hovoříme o tzv. relativní neměnnosti. Engels uvádí, že: „každé těleso je neustále vystaveno mechanickým, fyzikálním a chemickým vlivům, které na něm stále něco mění, modifikují její totožnost.“²⁵ Tato zákonitost, uvádí, že obrazce papilárních linií osoby na jednotlivých částech těla jsou po celý jeho život relativně neměnné. Tato relativní neměnnost spočívá v tom, že v době od narození do smrti osoby se pokožka mění a v tom případě se mění i obrazce papilárních linií. Dochází k zhrubnutí pokožky, ke tvorbě různých kožních vrásek, ale i k jizvám. Tyto okolnosti sice můžou částečně změnit vzhled obrazu papilárních linií, ale ponechávají její neměnný sled, skladbu a návaznost. Je prakticky možné identifikovat osobu podle obrazců papilárních linií, získaných řadu let před spácháním trestného činu. Platnost tohoto základního daktyloskopického zákona byla prokázána řadou prací jednotlivých daktyloskopů, kteří postupně s různými časovými odstupy daktyloskopovali řadu lidí a zjišťovali, zda a jak se mění jejich obrazce papilárních linií. Jednoznačně dospěli k názoru, že je vždy možné identifikovat jednotlivé osoby v průběhu celého jejich života.

3.2.3 Neodstranitelnost

Nejobtížnějším problémem bylo prokázání trvalé neodstranitelnosti obrazců papilárních linií. Existovala hypotéza, že lze nějakými, blíže nespecifikovanými, způsoby odstranit papilární linie tak, že danou osobu nebude možné identifikovat podle obrazců papilárních linií. Výsledky veškerých pokusů nakonec vedly k formulování

²⁴ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z. *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2003. s. 23. Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

²⁵ ENGELS, B., *Dialektika přírody*, Praha: Svoboda. 1950, s. 183.

třetího, základního zákona daktyloskopie, který říká, že obrazce papilárních linií jsou trvale neodstranitelné, pokud není odstraněna zárodečná vrstva pokožky. Potvrzení tohoto zákona trvalo značně dlouhou dobou. Byla provedena řada náročných, až drastických pokusů, které vždy vedly ke konstatování skutečnosti, že papilární linie se obnoví, pokud není odstraněna zárodečná vrstva pokožky. Pozornost byla věnována i možným chorobám, které by mohly vést k pozměnění papilárních linií. Skutečně byly zjištěny dvě choroby, které ve svém závěrečném stádiu před smrtí člověka vedou ke změnám obrazců papilárních linií. Jednou z těchto chorob je malomocenství (lepra), kdy v jejím konečném stadiu dochází ke změně obrazců papilárních linií, ale člověk je v této době již imobilní a prakticky neschopný páchat jakoukoliv trestní činnost.

V této kapitole autorka představila kriminalistickou daktyloskopii, která je považována za jednu z nejstarších kriminalistických metod, pomocí níž lze identifikovat osoby za pomoci papilárních linií na vnitřní straně článků prstů, v dlaních a na chodidlech. Tato metoda je založena na třech zákonitostech, což je neopakovatelnost, relativní neměnnost a neodstranitelnost.

První kriminalistická zákonitost NEOPAKOVATELNOST tvrdí, že na celé Zemi neexistují dvě osoby se shodnými otisky prstů, že každá osoba na světě má odlišné otisky prstů, i kdyby byla tato odlišnost jen nepatrná. Druhá kriminalistická zákonitost RELATIVNÍ NEMĚNNOST ukazuje na relativní neměnnost otisků prstu, po celý život, ač v některých případech lze nad tímto zákonem zapochybovat, ale tyto pochyby lze vyvrátit. Sice v průběhu stárnutí dochází k zhrubnutí pokožky, ke tvorbě různých kožních vrásek i k jizvám. Tato fakta mohou částečně změnit vzhled obrazu papilárních linií, ale ponechávají jejich sled, skladbu a návaznost. Je prakticky možné identifikovat osobu podle obrazců papilárních linií získaných řadu let před spácháním trestného činu. Třetí kriminalistickou zákonitostí je NEODSTRANITELNOST. Tato zákonitost potvrzuje, že pokud není odstraněna zárodečná vrstva pokožky, tak obrazce papilárních linií jsou trvale neodstranitelné. Než tato zákonitost byla potvrzena, trvalo to značně dlouhou dobou, ale po provedení mnoha pokusů byla třetí zákonitost kriminalistické daktyloskopie nevyvratitelně potvrzena. Zmíněné kriminalistické zákonitosti nebyly kriminalistickou praktickou činností doposud vyvráceny.

4 Vznik, druhy a výskyt daktyloskopických stop²⁶

V této kapitole se bude autorka zabývat vznikem, výskytem a rozdělením daktyloskopických stop. Nejprve bychom, ale měli upřesnit, co vůbec myslíme pod pojmem daktyloskopická stopa. Daktyloskopická stopa je každý vtisk nebo otisk na předmětu, který je schopen jeho obraz nebo tvar přijmout a po určitou dobu jej uchovat. Tato stopa je pak následně zjištělná, zjistitelná a využitelná. Daktyloskopické stopy vznikají mezi fyzickým kontaktem papilárních linií s předmětem, který je schopen stopu zachytit a po určitou dobu ji uchovat. Je známo, že lidské tělo se nepřetržitě potí a pot je z 90 procent tvořen vodou a z 10 procent ze směsi různých solí, produktů bílkovin a tuku. Po vytvoření daktyloskopické stopy se voda odpaří a zůstane potní otisk papilárních linií. Daktyloskopické stopy jsou tvořeny i z jiných látek než je pot. Ke vzniku těchto daktyloskopických stop dochází v případě, jsou-li na pokožce obsaženy nejrůznější nečistoty jako je barva, prach, mastné látky apod. V tomto případě musí být tyto stopy na konkrétním předmětu patrné a my mluvíme o stopách přímo viditelných, které lze dělit na krevní, barevné, prašné apod. V opačném případě, pokud se čistá pokožka dotkne zašpiněného, nejčastěji zaprášeného, předmětu a část nečistot se z něho sejme. V takovém případě se hovoří o stopách v prachu, které jsou také viditelné. Dalším příkladem vzniku a existence daktyloskopických stop jsou stopy plastické (objemové), které vznikají zabořením pokožky, pokryté papilárními liniemi, do měkkého, tvárného materiálu (neztvrdlého sklenářského tmelu, másla, neztuhlých nátěrových hmot, čokolády apod.).

Velká většina daktyloskopických stop vzniká na místech činu přenosem potu z pokožky s vytvořenými papilárními liniemi na předmět, kterého se tato pokožka dotkla. Vznikají tak latentní daktyloskopické stopy, které je potřeba zviditelnit, zajistit a dále je využít. Latentní daktyloskopické stopy lze vyhledat v mnoha případech šikmého osvětlení. Postupuje se tak, že pomocí vhodného osvětlovacího zdroje se velmi šikmo, téměř tečně, osvětlují plochy, na kterých se stopy vyhledávají nebo se drobné předměty vhodně naklání a natáčí před zdrojem světla.²⁷

²⁶ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z. *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2003. s. 29. Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

²⁷ HEJDA, J., STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Základy kriminalistiky*. Praha: Oeconomica, 2003. s. 42.

Daktyloskopické stopy lze rozdělit dle různých skupin, autorka zvolila rozdělení dle Kováčové²⁸, která stopy dělí podle jejich vzniku:

- stopy plošné, to jsou otisky, které vznikají při doteku prstů, dlaní anebo chodidel s pevným povrchem předmětu, na kterém se vytvoří obraz papilárních linií. Může být vytvořen lidským potem, krví, prachem, v prachu, barvě, aj.

Z hlediska viditelnosti můžeme plošné daktyloskopické stopy rozdělit na:

- viditelné – prašné, v prachu, mastné a barevné
- neviditelné (latentní) - potní otisky (např. na skle, na hladkých a lesklých podložkách apod.), které musí být při vyhledávání zviditelněné. Tyto latentní stopy se vyskytují nejčastěji.

Z hlediska navrstvenosti rozlišujeme plošné daktyloskopické stopy na:

- navrstvené – např. prašná stopa,
- odvrstvené – např. stopa v prachu.
- stopy plastické, t j. otisky, které vznikají tlakem prstů, dlaní, chodidel na měkký, tvárný materiál (tmel, čokoláda, nezaschnutá nátěrová barva apod.), ve kterém se vytvoří plastický obraz papilárních linií.
- podle možnosti dalšího zkoumání se daktyloskopické stopy dělí na:
 - stopy vhodné pro další zpracování – vykazují 10 a více individuálních charakteristických znaků (markantů),
 - stopy využitelné – vykazují méně než 10 individuálních charakteristických znaků.
 - stopy nevhodné pro další zpracování – vykazují minimální počet anebo jsou bez charakteristických individuálních znaků.

Daktyloskopické stopy lze nalézt na všech místech a předmětech, s nimiž mohl pachatel nebo jiné osoby, které s vyšetřovanou událostí mají co do činění. Místa, kde lze nalézt daktyloskopické stopy jsou různá. Pokud budeme mluvit o latentních stopách, tak místa a předměty s daktyloskopickými stopami musíme nejdříve vytipovat a pak na nich prověřit, zda na těchto místech, či předmětech je daktyloskopická stopa. Trvanlivost

²⁸ KOVÁČOVÁ, T., FAČKOVEC, A., LOPATKA, J., at al. *Kriminalistika*, Všeobecná teória kriminalistiky a kriminalistická technika Bratislava: Stredná odborná škola policajného zboru, 2005. s. 21-22.

daktyloskopických stop je závislá na řadě okolností, a to zejména na teplotě, vlhkosti, slunečním záření apod.

5 Historie a vývoj kriminalistické daktyloskopie^{29,30}

V této kapitole se autorka zaměřila na historii a vývoj daktyloskopie, kde je třeba si uvědomit, že daktyloskopie je jedna z nejstarších kriminalistických metod, což tu bylo již několikrát zmíněno, a proto je třeba zde uvést i první kriminalistickou metodu ANTROPOMETRII. „Pokud budeme sledovat vývoj kriminalistické techniky v historii, tak na základě zachovaných dokumentů můžeme přesně určit, že první kriminalistická metoda, použitá v boji se zločinem byla metoda antropometrie. Tato metoda umožňovala popis osoby na základě rozměrů jednotlivých částí lidského těla. Jejím zakladatelem je francouzský kriminalista Alfons Bertillon, který jako první tuto metodu objevil a prezentoval v práci „Portrait parlé“ (Popis osoby).“³¹ Z hlediska historie kriminalistiky je daktyloskopie druhá, kriminalisticko-technická, v praxi využívaná metoda k identifikaci osob. Celosvětově se rozšířila a je také v celém světě jednoznačně uznávána jako exaktní metoda k identifikaci osob. V praktické kriminalistické činnosti se lze s otisky a stopami papilárních linií setkávat velmi často, prakticky při všech páchaných trestných činech nebo jiných protispolečenských jednáních.³²

Pokud zde mluvíme o historii a vývoji kriminalistické daktyloskopie, musíme si upřesnit, od kdy si uvědomujeme, že na konečcích prstů jsou různé obrazce, papilární linie a od kdy tuto informaci dokážeme využít pro identifikaci osob. Kriminalistické daktyloskopii nelze jen tak stanovit počátek zrodu, protože si musíme uvědomit, kdy začínáme hovořit o kriminalistické daktyloskopii jako takové. Ale to, že papilární linie na prstech a dlaních tvoří určité obrazce, o tom se hovoří již mnoho století před rozšířením křesťanství. Tento fakt byl zjištěn studiem života různých civilizací. Mezi prvotní využití daktyloskopických otisků lze jistě zařadit objev petroglýfů v Severní Americe. V Indianě byly nalezeny v roce 1913 ve skále vyryté kresby, znázorňující ruce

²⁹ JEDLIČKA, M. *Kriminalistika a příbuzné obory - kriminalistická daktyloskopie*. [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>>.

³⁰ HLAVÁČEK, J. *Historie daktyloskopie v USA*. Krimi servis Hlaváček Copyright © 2007 - 2010 [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=133>>.

³¹ KRAJNÍK, V., STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistika*. Bratislava: A PZ v Bratislave, 2002. s. 9.

³² STRAUS, J. SUCHÁNEK, J., VYHNÁLEK, O., et al. *Kriminalistická technika*, 1. vyd. 1993. Praha: Policejní akademie ČR, s. 23

a na nich obrazce ve tvaru spirál, oblouků a elips, což naznačuje povědomí lidí o papilárních liniích už v té době.³³ Jedlička tvrdí, že znalost daktyloskopie byla prokázána u Asyřanů. Protože ve zříceninách asyrské Ninive byla nalezena část slavné Aššurbanipalovy knihovny, založené v 9. století před naším letopočtem a na střepech hliněných tabulek byly vedle jmen i otisky prstů. Nejprve se myslelo, že jde jen o náhodný otisk, který vznikl při výrobě tabulek. Ale z toho, jak byly umístěny vedle podpisu otisky prstů, které se navíc vyskytují vždy na stejném místě tabulek, se usoudilo, že zpracovatel tabulky vtláčil svůj otisk úmyslně, aby tím zabránil falzifikaci. Otisky prstů na stejných místech se nacházejí i na výrobcích z keramiky, zvláště pak na uměleckých kachlích, nalezených při archeologických vykopávkách v Řecku, na území bývalého Římského impéria a v Egyptě. „Vědci poukazují na otisky prstů, které se vyskytují na hliněných deskách, které souvisely s obchodními transakcemi ve starověkém Babylonu a na hliněných pečetích ze starověké Číny. Apoštol Pavel ukončuje jednu ze svých epištol slovy: „*Pavlovo pozdravení svou vlastní rukou, je známkou pravosti v každé jeho epištole; tak píše já.*” Z těchto slov se odvozuje, že Pavel užíval otisky prstů jako svůj charakteristický podpis. Čínské dokumenty, které se vztahují k dynastii Tiang, dokládají, že otisky prstů byly tisknuty i na obchodní smlouvy.“³⁴

Prvním autorem, který se zmiňuje o otiscích prstů, jako prostředku k zjišťování totožnosti osob, byl Číňan Kio Kung-yen. Podle něj znali Číňané význam otisků prstů a využívali je při obchodních záležitostech (v čínském zákoníku bylo nařízeno, že musejí být připojeny otisky prstů na dokument, na kterém uvádí manžel písemnou formou důvody k rozvodu). Zde mluvíme o několika dávných případech využití otisků prstů k vlastní identifikaci osoby, která je vytvořila. Z těchto faktů usuzujeme, že v některých případech bylo jejich cílem vytvořit otisk prstu s efektem přidání jakési vážnosti obchodním smlouvám, na nichž byl „identifikátor osoby“, který představoval osobní kontakt s osobou uzavírající smlouvu. Existuje mnoho dalších důkazů, že jedinečnost otisků prstů v průběhu staletí se opakovaně využívala. Ve 14. století byly v Persii různé oficiální vládní dokumenty označovány otisky prstů. Jeden perský vládní úředník s lékařským vzděláním vyzoroval, že otisky prstů jsou u každého člověka jiné.

³³ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 18.

³⁴ HLAVÁČEK, J. *Historie daktyloskopie v USA*. Krimi servis Hlaváček Copyright © 2007 - 2010 [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=133>>.

„Z doby dynastie Sung existuje známá literatura, která se zabývala otázkami zhotovování otisků prstů (1107 n.l.). Toto dílo je z kriminalistického hlediska významné proto, že se v něm hovoří o používání otisků prstů v kriminálních procesech. Nejen z Číny, ale i z Japonska, Tibetu, Persie, Egypta a Turecka existují doložené důkazy o tom, že tehdejší obyvatelé znali daktyloskopii. V Japonsku pochází první zmínka o daktyloskopii z roku 672 a byla uveřejněna v roce 720 v knize Dějiny Japonska "Nihongi". Otisk prstu je v Japonsku uznáván prakticky ve stejný čas jako v Číně. Mimo otisků celé ruky byl v Japonsku znám i způsob nazývaný "bo-han" - pečeť palce. Levý palec byl otiskován pouze zločincům. Je také zajímavé, že odsouzení museli před nástupem trestu opatřit svým otiskem rozsudek, což se provádělo podle věrohodně zjištěných zpráv ještě před rokem 1868. Ze současného kriminalistického pohledu jde zřejmě o první pokus registrace daktyloskopických otisků známých zločinců. Roku 1684 Dr. Nehemiah Grew, člen královské lékařské fakulty, vykládal během přednášky o obrazcích papilárních linií objevujících se na prstech. Dobový záznam ale nevypovídá o tom, jestli kterákoliv z těchto časných zjištění měla přímý vliv na muže, kteří jsou považováni za otce moderní daktyloskopické vědy.“³⁵

„V tomto historickém období poznatky o papilárních liniích na území střední Evropy nedosahovaly úrovně poznatků asijských a středovýchodních zemí. V německých zemích však byl používán tzv. "Handfestung" - přiložení prstu pro osoby neznalé písma a v podstatě nahrazoval podpis. Literárně jsou doložené zmínky o dermatoglyfech, které zanechal Marcello Malpighi (1686), Christian Jacob Hintze (1751), B. S. Albinus (1764) nebo Jan Procházka (1812).“³⁶

První, zdokumentované vědecké poznatky o otiscích prstů na evropském kontinentu jsou spojeny s rokem 1686. Marcello Malpighi, profesor anatomie na Boloňské univerzitě si při své práci všiml prohlubní, spirál a smyček v kůži na konečcích prstů. Později byla po něm tato 1,8 mm široká kožní vrstva pojmenována.³⁷

³⁵ HLAVÁČEK, J. *Historie daktyloskopie v USA*. Krimi servis Hlaváček Copyright © 2007 - 2010 [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=133>>.

³⁶ JEDLIČKA, M. *Kriminalistika a příbuzné obory - kriminalistická daktyloskopie*. [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>>.

³⁷ RAK, R., MATYÁŠ, V., ŘÍHA, Z. et al. *Biometrie a identita člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 157-158. obr. příl. Profesionál.

5.1 Osobnosti daktyloskopie

Z pohledu kriminalistické praxe se významně na uvedení daktyloskopie podílela řada přírodovědců a lékařů, a proto se tato podkapitola zabývá osobnostmi daktyloskopie. Uvádíme zde českého průkopníka Jana Evangelistu Purkyně a další osobnosti, jež s touto kriminalistickou metodou mají co do činění jako James William Herschel, Henry Faulds, Francis Galton, Edward Richard Henry, Juan Vucetich a další osobnosti.

5.1.1 Jan Evangelista Purkyně (1787-1869)^{38, 39}

„Z evropských badatelů, kteří významně přispěli k poznání této problematiky možno vyjmenovat českého přírodovědce J. E. Purkyně. V roce 1923, jako první, popsal základní vzory papilárních linií na koncových člancích prstů rukou a zároveň vytvořil první klasifikaci dermatoglyfických tvarů.“⁴⁰

J. E. Purkyně se narodil 18. 12. 1787 v Libochovicích u Litoměřic. Jehotec byl hospodářským úředníkem na panství Dietrichsteinů. Věnoval se hudbě, kterou vystudoval a poté byl poslán do Mikulova na Moravu, jako chórista. Zde vystudoval gymnázium a na čas vstoupil do piaristického řádu, chtěl se věnovat vědě a stát se učitelem. V roce 1806 vyučoval v Litomyšli, kde se seznámil s filozofií. Filozofii pak studoval v Praze na Karlově univerzitě, kde vystudoval rovněž medicínu. V roce 1820 se ucházel o místo profesora patologie na lékařské fakultě v Praze, ale marně. Odešel proto do tehdy německé Vratislavi, kde se stal roku 1823 profesorem fyziologie a kde vybudoval fyziologický ústav. Sice toužil po návratu do Prahy, aby mohl přednášet česky, ale toto přání se mu splnilo až v roce 1850. Na Karlově Univerzitě založil vzorný fyziologický ústav a organizoval rozsáhlou buditelskou činnost. Purkyně je autorem mnoha vědeckých prací z oboru fyziologie, založených na experimentálním výzkumu. Světově se proslavil formulováním buněčné teorie a dodnes je řada přírodovědných objevů nazývaných jeho jménem. Byl členem více než 50 učených společností na celém světě, obdržel čestný doktorát vídeňské univerzity, byl vyznamenán vysokými řády. Stál u zrodu několika vědeckých časopisů a vědeckých spolků. Pro kriminalistiku je významným dílem latinský spis „*Commentatio de examine physiologico organi visus et*

³⁸ STRAUS, J., PORADA, V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 10-11.

³⁹ STRAUS, J., DLOUH, M., HRIB, N. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem.: (do roku 1939)*. 1.vyd. Praha: Police History, 2003. s. 44.

⁴⁰ KRAJNÍK, V., STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistika*. Bratislava: A PZ v Bratislavě, 2002. s. 34.

systematis cuntanei“ (Rozprava o fyziologickém výzkumu orgánu zrakového a soustavy kožní), vydané v roce 1823 ve Vratislavi. Zásluha J. E. Purkyně spočívá v tom, že se mu poprvé podařilo popsat základní vzory papilárních linií na koncových člancích prstů a klasifikovat je. (viz podkapitola 3.1.1 Markant) „Za rok po vydání Purkyňovy práce se objevil první doklad o existenci otisku v Evropě. Pracovník univerzity v Miami Joseph T. James uveřejnil v r. 1886 krátký článek s titulem "Portrét palce". V článku vyvodil dvě hypotézy, které vycházely ze studia čínských poznatků o papilárních liniích při usvědčování zločinců. První z hypotéz předpokládala, že papilární linie na palcích rukou se nemění. Druhá předpokládala, že každý člověk má jiné obrazce papilárních linií.“⁴¹ Purkyně při svých výzkumech byl veden svými čistě biologickými zájmy a nepomyslel na možnost využití papilárních linií k identifikaci osob nebo k registraci osob. Nevyslovil se nijak ani k otázce jedinečnosti papilárních linií a k jejich stálosti. Nelze tedy zjednodušeně tvrdit, že Purkyně je zakladatelem kriminalistické daktyloskopie, ale přesto můžeme považovat J. E. Purkyněho za objevitele fyziologických zákonitostí daktyloskopie. Jan Evangelista Purkyně zemřel 28. 7. 1869

5.1.2 William James Herschel (1833-1917)^{42, 43}

Je jedním z dalších osobností daktyloskopie, v letech 1853 až 1875 byl ve službách anglické civilní správy v Indii. Jako první chtěl použít otisk prstu k identifikaci osob. V roce 1858 začal pracovat na systematické experimentální práci, ale je zde celá řada spekulací zda na otázku použití otisku k identifikaci přišel sám, bez cizí pomoci, či inspirace. Jak sám uvádí, dospěl k myšlence, že by bylo možné, využít charakteristických obrazců papilárních linií na prstech k jednoznačné identifikaci člověka. Mnoho kriminalistů ale tvrdí, že není pravděpodobné, že by Herschel, který byl dlouhá léta v úředním i soukromém styku s Asiaty, koncipoval zmíněnou ideu zcela sám, když byla v Indii a v sousední Číně známa již celá staletí. Pokud se nezaujatě podíváme na skutečnost okolností vzniku daktyloskopie (viz kapitola 5 Historie a vývoj kriminalistické daktyloskopie) dojdeme k závěru, že Herschel převzal svoji ideu vědomě nebo nevědomě od jiných a v místě svého služebního působení našel povzbuzení a podnět k realizaci myšlenek o funkci daktyloskopie. Herschel ve světové kriminalistice hájí své prvenství v daktyloskopii a zabírá právo objevu zcela pro sebe.

⁴¹ JEDLIČKA, M. *Kriminalistika a příbuzné obory - kriminalistická daktyloskopie*. [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>>.

⁴² STRAUS, J., DLOUHÝ, M., HRIB, N. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem. (do roku 1939)*. 1.vyd. Praha: Police History, 2003. s. 51-52.

⁴³ STRAUS, J., PORADA, V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 12-13.

Tvrdil, že není ničím dokázáno, že Číňané znali dříve význam otisků prstů, před tím než se to dozvěděli od cestujících parníku, jimž svůj objev předvedl, když parník zakotvil v Kalkatě. Až po té se to prý dozvěděli Číňané. Ale jak již z historie víme, Číňané znali význam a funkci daktyloskopie mnohem dříve. Herschelovi však můžeme poděkovat, že uvedl v život praktické policejní pokusy s daktyloskopií, sloužící hlavně k zamezení podvodů při vyplácení různých důchodů. Každý Ind, který měl z nějakých důvodů nárok na důchod, byl daktyloskopován a otisk byl úředně zaregistrován. Při každé výplatě důchodu potvrdil příjemce otiskem prstu výplatu, čímž byla současně zjištěna jeho identita. Podobným způsobem nashromáždil Herschel mnoho tisíc otisků prstů, ač byl otiskován jen ukazovák a prostředníček pravé ruky. Takto získaný materiál postačil ke studiu a poznání, že se obrazce papilárních linií po celý život takřka nemění. (viz podkapitola 3.2.2 Relativní neměnnost). „Svou metodu vyzkoušel i v jedné věznicí. Bylo tak zamezeno záměnám těžkých zločinců za tzv. lehké případy a kromě toho metoda našla uplatnění u již vícekrát trestaných osob. Po dvaceti letech zkoumání otisků zaslal Herschel generálnímu inspektoru bengálských věznic dopis, v němž uvádí výsledky své dlouholeté práce s "papilárními liniemi". Jeho návrh na zavedení daktyloskopování osob ve věznicích však byl zamítnut.“⁴⁴ A díky tomu plán na využití daktyloskopie k identifikačním účelům bohužel nechal padnout.

5.1.3 Henry Faulds (1843-1930)⁴⁵

Doktor Henry Faulds, Angličan který působil v Japonsku, si povšiml otisku prstů. Faulds pracoval v tokijské nemocnici Tsukiji, kde přednášel studentům medicíny fyziologii. Zcela nezávisle na Herschelovi se Faulds setkal s otisky prstů v roce 1879 a to na zbytcích prehistorických hliněných nádob. V Japonsku kromě toho existoval zvyk opatřovat domovní dveře červenými, nebo bílými otisky ruky a otisky prstů byly používány i na dokladech. Otisky prstů na nádobách vznikly v době, kdy hlína byla ještě měkká. Tento objev Fauldse podnítil k hlubšímu studiu daného problému. Zaměřil se na studium otisků prstů různých národností, zabýval se otázkami vztahů otisků prstů a dědičnosti a také se věnoval studiu otisků prstů opic. Fauld nashromáždil mnoho materiálů, z nichž se mu však nepodařilo prokázat rasovou odlišnost, a proto se zabýval dědičností, konkrétně vztahem otisků prstů opic a lidí. Je třeba si uvědomit, že v době Fauldsova zkoumání dosáhl svého rozmachu darwinismus. Jednou ze zajímavostí je i

⁴⁴ JEDLIČKA, M. *Kriminalistika a příbuzné obory - kriminalistická daktyloskopie*. [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>>.

⁴⁵ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 13-15.

to, že o několik desetiletí později došlo ve francouzském Lyonu k sérii krádeží, při nichž se nepodařilo dopadnout pachatele. Ale u otisků prstů zanechaných pachatelem na místě činu došel soudní lékař a kriminolog dr. Edmonde Locard k závěru, že pachatelem může být jedině opice. Po čase se podařilo policii zadržet italského trhovce, který používal opici vycvičenou k lezení po fasádách domů k páchání krádeží. Faulds byl velice známý svým zájmem o daktyloskopii. Vyřešil i vloupání ve svém sousedství, kde pachatel zanechal otisky prstů na čerstvě natřené zdi. A díky tomuto faktu, Faulds zjistil, že otisky prstů se neshodují s otisky zatčeného a za několik dní vypátral skutečného pachatele vloupání, jehož otisky se shodovaly s otisky neznámého pachatele na místě činu.

Nejcennějším zjištěním, které Faulds v roce 1880 učinil, je poukaz na to, že otisky prstů z místa trestného činu mohou posloužit k zjištění totožnosti zločince. Fauldse, jako prvního, napadla tato myšlenka a v tomto směru zůstává Fauldsovi prvenství. V tomtéž roce Faulds zpracoval návod ke snímání otisků prstů, v němž navrhoval snímat otisky všech deseti prstů. Fauldsov postup se v praxi používá až do současné doby. Následně poté nastal spor o prvenství mezi Fauldsem a Herschelem. Herschel argumentoval svými dlouholetými výzkumy a napadal Fauldse, jak mohl po jednom roce zkoumání dojít k závěru, že papilární linie jsou po celý lidský život neměnné. Herschel navrhoval snímání pouze dvou otisků prstů k identifikačním účelům, kdežto Faulds navrhoval snímat otisky všech deseti prstů a ty využívat v oblasti boje se zločinem. K praktickému vyžití daktyloskopie tehdy zatím však nedošlo vzhledem k tomu, že neexistoval vhodný klasifikační systém.

Oba Angličané, Herschel i Faulds přišli na jednu a tutéž myšlenku nezávisle na sobě a svými badáními položili základy pro další vývoj daktyloskopie.

5.1.4 Francis Galton (1822-1911)⁴⁶

Francis Galton, člen „Royal Institution“ jenž byl požádán o přednášku na téma bertillonáž, se narodil 16. února 1822 v Sparkbrooku poblíž Birminghamu, studoval medicínu, ale povolání lékaře nikdy nevykonával. Jelikož byl finančně nezávislý, mohl se věnovat svým vědeckým zájmům a zálibám. Procestoval mnoho zemí světa a při pobytu v Africe nasbíral velké množství materiálů ke studiu antropologie. Pod vlivem svého bratrance Charlese Darwina se zabýval i otázkami dědičnosti. V roce 1884 u

⁴⁶ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 16-18.

příležitosti londýnské mezinárodní výstavy zřídil stánek, kde náhodné lidi, za poplatek 3 pencí „atropometroval“. Tito lidé dostali kartičku s údaji jako: rozpětí paží, výška, délka horní části těla, váha, síla pažních svalů, doba reakce, kapacita dechu. Tato „atrakce“ byla navštěvována, ale jejím opravdovým smyslem bylo získání potřebného materiálu k výzkumu antropometrie a dědičnosti a statistické podklady o mužích, ženách a dětech. Po skončení výstavy se v roce 1885 Galtonovi podařilo zřídít laboratoř na měření v londýnském southkensingtonském muzeu, čímž měl zajištěn trvalý přísun studijního materiálu.

Galton se, při přípravě na již zmiňovanou přednášku o bertillonáži, neomezil pouze na tuto techniku, ale svoji přednášku pojal jako pojednání o identifikaci celkově. K tomuto účelu soustředil i dostupné materiály, týkající se otisků prstů. Ve své přednášce konané v květnu 1888 hovořil nejen o bertillonáži, ale i o další identifikační metodě, spočívající ve využití otisků prstů.

Nejdříve se věnoval daktyloskopii z hlediska rasových odlišností, které neprokázal a stejně tak pochopil i při zkoumání otázek dědičnosti papilárních linií. Pod vlivem prostudování materiálů nashromážděných Herschelem se Galton zaměřil na možnosti využití otisků prstů při identifikaci osob. Ale při tom si však uvědomil, že při použití daktyloskopie v praxi je zapotřebí znát, zda se papilární linie po dobu života člověka nemění. K tomuto využil materiál nashromážděný s odstupem třiceti let Herschelem, ale také vlastních materiálů. Podařilo se mu tak prokázat neměnnost papilárních linií. Další jeho myšlenkou bylo zjistit, zda jsou variace vzorců papilárních linií tak četné, že bude možno bez velké námahy rozpoznat jedince mezi tisíci osobami. Různorodost otisků prstů u každého jednotlivce je založena na téměř nevyčerpatelném bohatství forem přírody, v jejíž sféře se zásadně nic neopakuje. I v případě dvojčat, podobných si k nerozeznání, jsou mezi nimi určité, byť nepatrné odlišnosti; a to platí i o papilárních liniích, které jsou obecně ojedinělé.

Objasnit, zda bude moci odborník zjistit, budou-li mu předloženy otisky prstů schopné klasifikace, že stejné otisky byly již dříve registrované. Při práci na vytvoření klasifikačního systému vycházel Galton kromě jiného i z práce J. E. Purkyněho, který se papilárními liniemi zabýval z hlediska přírodovědeckého. Po několikaletých výzkumech došel Galton k závěru, že existují čtyři základní typy určené podle trojhranného obrazce (delt) vytvořeného papilárními liniemi: žádná delta, delta vlevo, delta vpravo, a několik delt, a od těchto základních typů se dají odvodit všechny základní vzory. Pokud

se týče možných variant pro klasifikaci, naskýtá se při snímání všech deseti prstů více jak jeden milión různých možností kombinací a tomu odpovídajících klasifikačních tříd. Výše uvedené výsledky své čtyřleté činnosti shrnul Galton do práce „Fingerprints“, která vyšla v roce 1892 současně v Londýně i v New Yorku.

V roce 1893 vytvořilo britské ministerstvo vnitra komisi, která měla za úkol podávat zprávy o různých metodách identifikace zločinců, aby bylo možné rozhodnout, kterou metodou identifikace zločinců zavést. Komise nejprve navštívila Galtona, jenž stále zdokonaloval klasifikační systém. V roce 1894 byl v Anglii na základě komise zaveden identifikační systém vytvořený spojením antropometrie a daktyloskopie. To znamená, že byla registrována délka a šířka hlavy, levého prostředníčku, levého předloktí, levé nohy, otisky všech deseti prstů, dále byly pořizovány fotografie a popis zločince včetně zvláštních znamení.

Galtonův přínos spočívá v tom, že položil základy k odůvodnění identifikační hodnoty daktyloskopie tím, že stanovil tři zákonnosti, ze kterých kriminalistická daktyloskopie vychází dodnes.

5.1.5 Edward Richard Henry (1850-1931)⁴⁷

E. R. Henry v roce 1895 navštívil Galtona v jeho kensingtonském středisku a nechal si předvést všechny výsledky zkoumání. Kalkatský policejní inspektor byl daktyloskopií tak nadšen, že na zpáteční cestě do Indie Henry celou daktyloskopickou soustavu, předvedenou Galtonem, promýšlel a uvažoval, jak celou daktyloskopickou soustavu uvést do praxe. V tropech pak vznikla definitivní klasifikační a registrační forma, používána ještě ve 20. letech v Německu, Anglii a v Americe. První informace o tom, jak Henry postupně realizoval svůj plán k všeobecnému zavedení daktyloskopie, byly nalezeny v policejních archivech v Kalkatě.

Sbírka antropometrických karet vzrůstala od roku 1892 rychle a v roce 1897 obsahovala asi 150 000 karet, její počet v následujícím roce vzrostl na 200 000. Přitom byla snadno rozpoznána problémová místa antropometrické metody, byly poznány všechny možnosti omylů a nedostatků, tzv. dovolených chyb. Henry navrhl indické vládě, aby založili nezávislou komisi, která by prozkoumala otázku „Bertillon nebo Galton“ a popsala pak příslušný návrh. Tato komise byla jmenována v březnu 1897 a

⁴⁷ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 20-21.

podala první zprávu. G. Shanan R. E. major general Sursveyor General of India vynesl závěr, jež zněl takto: „Jsme tudíž tohoto mínění, že zjišťovací metoda pomocí otisků prstů a na podkladě rozdělení, které vymyslel Henry, je lepší než antropometrická metoda. Její předností jsou: jednoduchost práce, malý náklad na udržení aparátu, skutečnost, že potřebné znalecké práce budou soustředěny v centrálním institutu, rychlost, s jakou se jednotlivý případ vyřídí a jistota výsledku.“⁴⁸ Výsledky příznivého nálezu komise se projeví v tom, že antropometrie byla definitivně potlačena a v celé britské Indii byla zavedena daktyloskopie. Byly zřízeny daktyloskopické centrály v Bombaji a Madrasu, následně v Pandžabu v Bengálsku a v Burmě pro severovýchodní oblast Indie. Úspěchy s daktyloskopií se v jejím třetím roce trvání téměř zdvojnásobily. Aby se odstranily rozpory v hodnocení a v přípustnosti otisků prstů jako důkazů v trestním řízení, byl indickou vládou v roce 1899 vydán zvláštní zákon, podle něhož byly upraveny výpovědi znalce- daktyloskopa.

5.1.6 Juan Vucetich (1858-1925)⁴⁹

„Významné místo v daktyloskopii zaujímá Juan Vucetich (1838-1925), jenž působil v Buenos Aires a je dokonce považován za tvůrce pojmu daktyloskopie. Jeho teoretická díla stejně jako jeho daktyloskopické klasifikační a subklasifikační systémy se rozšířily po celém světě.“⁵⁰

Juan Vucetich se narodil roku 1858 v chorvatské vesnici Lesina. Svoji vlast opustil v roce 1884 a usídlil se v Argentině. Od roku 1888 začal pracovat ve službách argentinské policie v La Platě. Vucetich byl policejním ředitelem v La Platě pověřen k vybudování antropometrické kanceláře. Rozkaz vybudovat antropometrickou kancelář splnil, ale po tom, co se dozvěděl o Galonových experimentech a zkoumání otisků prstů, se začal zajímat o daktyloskopii. V roce 1891 byl Vucetich jmenován vedoucím Statistického a Identifikačního úřadu policejního ředitelství v La Platě a ihned nechal sejmout 23 obviněným osobám otisky prstů, přičemž použil po domácku vyrobený primitivní přístroj pro snímání otisků prstů. Ačkoli byla pro něj bertillonáž novinkou, nezaujala ho natolik jako problematika otisků prstů. Vucetich začal zkoumat otisky prstů, kde se jen dalo. A to na věznicích, na mrtvolách, ale i na několika tisíc let starých

⁴⁸ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 21.

⁴⁹ i60 Publishers, *Juan Vucetich: smělý průkopník daktyloskopie*. Praha: i60 Publishers, s.r.o., 2015. [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.i60.cz/clanek/detail/10650>>.

⁵⁰ POLICIE ČR. *Okénko do dějin kriminalistiky*, [on-line]. [cit. 2016-02-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/okenko-do-dejinkriminalistiky.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>>.

mumiích, vystavených v muzeu v La Platě, přičemž ho fascinovala skutečnost, že papilární linie mumií zůstaly zachovány i po uplynutí mnoha let.

Nezávisle na Galtonovi Vucetich stanovil na základě svého bádání čtyři základní klasifikační typy: otisky sestávající jenom z oblouků, otisky s deltou na pravé straně, otisky s deltou na levé straně a otisky s deltou na obou stranách. Z výše uvedeného vyplývá, že typy odpovídaly Galtonovým, čímž se potvrdily výsledky obou badatelů. Vucetich se metodě otisků prstů zabýval potajmu, nad rámec svých pracovních povinností. Vytvořil klasifikační systém, v němž rovněž označoval palce písmeny A-B-C-D a prsty číslicemi 1-2-3-4. Tento klasifikační systém poskytoval tak, jako Galtonův systém, více jak milión možností. S přibývajícím počtem evidovaných karet začal Vucetich členit otisky stejného základního typu podle počtu papilárních linií.

V červenci 1892 Vucetich s policejním inspektorem Alvarezem z La Platy řešili případ dvojnásobné vraždy malých dětí v pobřežním městečku Nocochea. Tento případ vstoupil do historie, díky tomu, že v místnosti kde byly děti zavražděny, byl nalezen na rámu krvavý otisk prstu. Opatřil si pilku, vyřízl kus rámu, na němž byl otisk prstu a po porovnání stopy s otisky podezřelé, matky zavražděných dětí, zjistil, že se jedná o otisk jejího pravého palce. Rojasová se pod tíhou důkazu přiznala a byla odsouzena za dvojnásobnou vraždu. Důvodem spáchání tohoto hrůzného zločinu bylo prohlášení jejího milence, že by se s ní oženil, jen pokud by neměla děti.⁵¹ Krátce na to se Vucetichovi podařilo identifikovat neznámou mrtvolu. Jednalo se o bývalého trestance, jehož otisky měl ve své sbírce. Dále odhalil Audifrasio Gonzalese, který surově zavraždil obchodníka z La Platy a přitom na místě zanechal své otisky.

Dr. Juan Vucetich se podílel velkou měrou na rozšíření daktyloskopie do praxe a to nejen vydáním práce „Všeobecný návod k užití metody antropometrické a metody otisků prstů“ a „Všestranný návod k systému identifikace osob“. Je také autorem názvu "daktyloskopie" a zároveň zformoval dvě zásady daktyloskopie, a to, že každý člověk má jiné papilární linie a že se papilární obrazce od narození až do smrti nemění. Propagoval novou identifikační metodu a hájil prvenství J. E. Purkyněho a zmiňuje se o něm jako o zakladateli daktyloskopického zkoumání ve fyziologii a kriminalistice. Na prvním vědeckém sjezdu k otázkám daktyloskopie, který se konal 13. května 1910 v Buenos Aires. Během tří let pak uspořádal na americkém kontinentě několik konferencí o daktyloskopii. Až do konce života se věnoval zdokonalování daktyloskopických

⁵¹ ERZINCLIOGLU, Z., *Forenzní metody vyšetřování*. 1.vyd. Praha: Fortuna libri, 2008. s. 71

postupů. Výrazně se tak zasloužil o rozvoj této, dodnes hojně využívané, kriminalistické metody. Jeho památku si připomínají nejen v Argentině, kde dodnes používají jím zavedený systém, ale i v Chorvatsku, kde po Vučetičovi pojmenovali kriminalistický ústav v Záhřebu.

5.1.7 František Protivenský (1865–1927)⁵²

František Protivenský (v některé literatuře se můžeme setkat i s Protiwenský) byl jeden z prvních českých průkopníků, který se s novou kriminalistickou metodou u nás setkal. František Protivenský, který se dvěma dalšími policisty absolvoval roku 1899 daktyloskopický a antropologický kurz na vídeňském policejním prezidiu a v roce 1902 F. Protivenský založil v Praze daktyloskopické pracoviště a o rok později daktyloskopickou registraci pachatelů, jednu z nejstarších na evropském kontinentu. Spolu s dalšími dvěma českými policisty se zúčastnil roku 1899 tříměsíčního daktyloskopického a antropologického kurzu na vídeňském policejním prezidiu. Původní daktyloskopickou příručku později přepsal a vydal ve spisku „Nauka o daktyloskopii a popisování osob“ Pro potřeby antropometrické praxe sám vypracoval „Výkresy k popisu osoby“. Protivenský také zřídil při pražském policejním ředitelství první policejní fotografický ateliér.

5.1.8 Josef Povondra (1871-1940)⁵³

Narodil se 14. března 1871 v Malešicích. Studoval v Plzni na nižší reálce a poté se stal hospodářským úředníkem. V osmnácti letech vstoupil do armády a po základním výcviku nastoupil dne 1. dubna 1893 k četnictvu. Nejprve sloužil na četnické pátrací stanici v Kuklenách u Hradce Králové a v letech 1898-1905 na četnické stanici v Dobrušce. Již v této době se zajímal o německou a rakouskou kriminalistickou literaturu a sám objasnil několik případů vražd. Za prvních 12 let služby měl 451 zatčených pachatelů trestných činů a 609 udání pro trestné činy. V obvodu četnické stanice Dobruška se mu podařilo vymýtit pytláky. Pochytil jich celkem 28. V roce 1905 byl J. Povondra přemístěn do Prahy na Královské Vinohrady a záhy se stal okresním četnickým velitelem s hodností rotmistra. Zde založil v roce 1907 daktyloskopickou sbírku u četnictva na našem území a do ní od roku 1911 zasílaly jednotlivé četnické stanice daktyloskopické karty. V době první světové války byl

⁵² HLAVÁČEK, J. *Kriminalistický ústav a jeho publikační tvorba*. [online].[cit. 2016-03-22]. Dostupné z WWW: <www.krimi-servis.cz/wp-content/uploads/2014/04/080414-kap-4-3-krimi-ustav_historie.pdf>.

⁵³ DLOUHÝ, M. *Století četnické kriminalistiky, historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Praha: Svět křidel Cheb, 2014. s. 318.

přemístěn k poznávacímu oddělení generálního gouvernementu v Lublani. Po vzniku samostatného československého státu byl opět přidělen na předcházející místo na Královské Vinohrady. Josef Povondra se neustále zabýval zahraniční kriminalistickou literaturou a sám zpracoval několik odborných pojednání o pátrací činnosti v službě četnictva, ale největší úspěch byl fakt, že v roce 1922 vydal jako spoluautor s **Oldřichem Pinkasem** „Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou“. Dílo obsahuje základní poznatky z oblasti kriminalistické techniky a taktiky v českém jazyce. Tato publikace byla také schválena ministrem vnitra jako služební a učební pomůcka. Obsahovala stručnou teorii stop, zajišťování věcí, svědků, zjištění souvislostí důležitých pro vyšetřovanou věc. Velká část knihy je věnována daktyloskopii a popisování osob.⁵⁴ Povondrova kariéra u četnictva se vyvíjela velmi dobře, v roce 1928 se stal velitelem na Ústředním četnickém pátracím oddělení, v roce 1931 byl povýšen do hodnosti majora. Do výslužby odešel na vlastní žádost v roce 1933. Byl autorem řady publikací na téma pátrací služby četnictva a daktyloskopie. Josef Povondra žil v Choceradech nad Sázavou a zemřel dne 8. července 1940 v Poděbradech.

5.1.9 Karel Klečka

Podle autorčina názoru je Karel Klečka jedna z osobností české kriminalistiky a i daktyloskopie, protože nejen že v roce 1914 přeložil z německého jazyka pokyny pro službu vyšetřování s návodem k daktyloskopii, ale byl to vrchní komisař policejního ředitelství ve Vídni, kde vydal publikaci, jež tvořila základ pro česká vydání kriminalistické literatury, zejména díla Povondry. Publikace popisovala druhy zločinců, jejich charakteristické znaky, způsoby padělání mincí a zločinecké postupy vypáčení pokladen. V druhé části pojednává o nejdůležitějších pomůčkách k vypátrání zločinců, antropometrii podle Bertillona, metodě tvorby, popisuje osoby, přesný popis morfologických znaků obličeje a metody správného daktyloskopování zajištěných osob. Roku 1920 pak vychází publikace „Nauka o daktyloskopování a popisování osob“, jejímž autorem byl František Holešovský, který od roku 1911 působil jako soudní znalec v oboru daktyloskopie.

⁵⁴ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 32.

5.2 Rozvoj daktyloskopie ve světě⁵⁵

Již v roce 1871 se francouzský lékař Aubert zabýval zviditelněním otisku prstu, ale ne z důvodu kriminalistického nýbrž z pohledu lékařského. Cílem tohoto lékaře byly póry probíhající kůží, které při kožních nemocech byly objektem jeho výzkumu a studia, ale k praktickým výsledkům nedošel. Je potřeba zmínit fakt, že byly nalezeny zmínky i v Austrálii, kde ředitel věznice v Sydney vznesl do Londýna dotaz, ve kterém žádal informaci o zavedení daktyloskopie. O daktyloskopii se nejspíše dozvěděl z článků Fauldse a Herschela. V této době i Američané se začínali zajímat o daktyloskopii. V roce 1882 Glibert Thomas z Nového Mexika použil otisk palce, aby zamezil falšování šeků. Otiskoval prsty přes čísla výplatních poukazů tak, že falšování číslic jiným způsobem bylo zamezeno. K zhotovení otisku používal polštářek, napuštěný fialovou anilinovou barvou. V roce 1883 byla podniknuta lékařská vyšetření papilárních linií. V Lipsku téměř ve stejném čase vyšla práce od Artura Kollmana, který se zajímal o embryologii papilárních linií. Tato práce „Der Tastapparat der Hand“ byla velmi cenná, v Německu byla předmětem vědecko-fyziologického zkoumání podob papilárních linií pro potřeby lékařství. Američané dělali pokusy, jak daktyloskopii postavit do služeb bezpečnostní praxe. V roce 1885 navrhl jeden z občanů z Cincinnati, aby byly železniční jízdenky opatřeny otiskem prstu, aby se tak zamezilo jejich zneužívání. Skoro ve stejném čase vystavil sanfranciský fotograf Tabor zvětšené reprodukce otisků prstů některých Číňanů. Jeho cílem bylo dát základ k zajišťování totožnosti přistěhovalých Číňanů, ale Američané tento projekt neuskutečnili. Drobné dílčí pokusy k všemožnému využití daktyloskopie se děly koncem sedmdesátých a osmdesátých let 19. století téměř po celém světě. Dr. Wilhelm Eber, profesor na vysoké škole veterinární v Berlíně nebývá v souvislosti s výkladem dějin daktyloskopie uváděn, ale je nutné se o něm zmínit, protože v květnu 1888 Eber předložil pruskému ministru vnitra návrh, aby pachatelé byli zjišťováni podle otisků papilárních linií na různých předmětech. Toto psaní však nikdy nebylo nalezeno. Otázkou je, zda Eber sám přišel na myšlenku identifikovat pachatele pomocí otisků prstů. Tuto otázku však nelze zodpovědět. A že by byl také Eber ve své práci inspirován čínskými neb japonskými zkušenostmi, je dost nepravděpodobné. Můžeme se jen domnívat, že Eber četl v roce 1880 článek od Herschela nebo Fauldse v anglickém časopise. V této době, kdy se množily návrhy a pokusy s užitím daktyloskopie k zamezení falšování identity a celá

⁵⁵ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s.15-16, 19-20, 22-24, 29.

daktyloskopická metoda byla na nejlepší cestě k zavedení do praxe, přišel nový zvrtný moment a tím byl objev antropometrie, která proslavila Bertillonovo jméno.

V roce 1888 se Galton obrátil na Bertillona s návrhem o zavedení daktyloskopie ve spojení s antropometrií. Ale Bertillon tento návrh zamítnul. V roce 1891 se Galton ještě jednou pokusil o vzbuzení Bertillonova zájmu o daktyloskopii, ale ten opět jeho návrh zamítl údajně prý pro praktické těžkosti, které stojí v cestě širšímu uplatnění daktyloskopie. Za potíže bylo pokládáno čištění prstů a to, že daktyloskopie je pro policejní zaměstnance příliš těžká. Ve stejném čase se vyslovil londýnský Spermenn, že pro daktyloskopii je zapotřebí znalců z oboru přírodních věd, učenců a nikoliv policistů. V různých časopisech, dokonce i ve vědeckých publikacích, bylo vždy uváděno, že návod na daktyloskopování osob k účelům identifikačním vyšel od Bertillona a tento omyl byl tak často omílán, že byl Bertillon označován za „otce daktyloskopie“. Při tom až v roce 1894 převzal Bertillon částečně otisky prstů do svého systému. Antropometrické karty byly opatřeny otiskem pravého palce, ukazováčku a prostředníčku. Při klasifikaci a registraci nebyl na ně ale brán žádný zřetel a ani podle nich nebylo možné jejich využití k identifikaci neznámých osob. Bertillonova identifikační metoda byla převzata do ostatních států, ale registrování a využití otisků prstů zůstalo zatím omezeno jen na Anglii. V roce 1897 se uskutečnil policejní kongres na německém území, kde byly zástupci všech větších německých úřadů policie. Na kongresu bylo ujednáno zavedení antropometrického systému a docílena dohoda, že v účastnických státech se bude registrovat tak, že se bude měřit výška těla, popisovat barva očí a vlasů, tvar obličeje, zvláštní znamení apod. Na karty se bude přikládat otisk palce, ukazováku a prostředníčku. Tato myšlenka nebyla úplně nová, nýbrž věc v okolních asijských zemích v té době zcela běžná. Realizace této myšlenky stála však v cestě antropometrie, zavedené od března 1893 v Bengálsku a ještě v několika indických krajích. Myšlenka na daktyloskopii v Indii nebyla zavrhnuta, naopak, Indii lze považovat za kolébku moderní daktyloskopie. Dosvědčuje to i armádní rozkaz z roku 1893, kterým byla nařízeno, aby domorodým nováčkům byly při odvodu a lékařské prohlídce sejmuty otisky ukazováku, prostředníčku a prsteníčku na kmenový list brance.

V důsledku kladných výsledků daktyloskopie na dvou odlišných lokalitách (Indii a Africe) byl Edward Henry povolán do Londýna, aby zavedl daktyloskopii i v Anglii. V červnu 1901 byla v Anglii definitivně zavedena daktyloskopie, jako jedna identifikační metoda. O co Galton po léta usiloval, se v roce 1901 stalo skutečností. Pod

vedením ministra vnitra byla při New Scotland Yard zřízena centrála pro otisky prstů a to jak pro Anglii, tak i pro kolonie. V prvních měsících byly daktyloskopovány jen ty osoby, které byly odsouzeny nejméně na jeden měsíc odnětí svobody. Když byl později rozšířen okruh vězeňských a policejních úředníků znalých daktyloskopických úkonů, byl rozšířen i okruh osob, které měly být daktyloskopovány. Snímaly se otisky prstů všech osob, které spáchaly takový čin, u něhož se dalo předvídat opakování nebo řemeslné provedení. Delikventi, kteří stáli poprvé před soudem, byli za zvláštních okolností od daktyloskopování osvobozeni. Otisky prstů byly nejprve prováděny dozorcí věznic, ve kterých byl trest vykonáván. Zhotovenou daktyloskopickou kartu zaslalo ředitelství věznic ústavu Habitual Criminal Registry New Yard v Londýně. Jen výjimečně otisky prstů zhotovovaly policejní úřady. Pokud skončil nějaký proces s pachatelem trestného činu jeho osvobozením, byla jeho daktyloskopická karta zničena.

Je možné uvést i srovnání výsledků daktyloskopie a antropometrie. Za dobu pěti let bylo na základě antropometrie dosaženo pouze 42 kladných výsledků, ale z hlediska daktyloskopie jich bylo za shodnou dobu dosaženo 6776. Hlavním úspěchem však byla velká úspora času. Dříve musely být ve věznicích podnikány celé identifikační „parády“ aby mohlo být falšování jmen odhaleno. Krátce po oficiálním zavedení daktyloskopie v Londýně a použití daktyloskopické klasifikační metody Galton- Henry, zabývala se touto otázkou také státní policie ve Vídni a v Budapešti. I v jiných částech Evropy se rozvíjela daktyloskopie. Roku 1902 zřídili Dr. Franz Pekary a Dr. Bela Gábor v Budapešti ústřední daktyloskopickou sbírku, jedinečnou svého druhu po celém území bývalých Uher. Roku 1903 zřídil Camiilo Windt také ve Vídni daktyloskopickou sbírku, následně pak Pauul Kottig v Drážďenech a Rascher v Hamburku. V Německu se od roku 1903 používala oficiálně. I když byl systém Francise Galtona, který uvedl do praxe E. R. Henry, nejrozšířenější, vyskytly se ještě jiné systémy, které se však více či méně neosvědčily. Byl to například systém Conlay, Valladers, Protivenský, bruselský a mnoho dalších. Daktyloskopie zvítězila i ve Francii, kolébce antropometrie a odpůrkyně daktyloskopie. Loupež pověstné Mony Lisy z výstavních místností v Louvru upravila cestu k zavedení mezinárodních prostředků k zajišťování pachatelů - daktyloskopii i ve Francii. Daktyloskopické zjišťování totožnosti osob nabývalo stále více praktického využití. Například v Egyptě byly otisky prstů opatřeny pracovní knížky, lístky drožkářů a nosičů a legitimace prostitutek. Ve Francii od roku 1908 byli legitimováni všichni vojíní cizinecké legie. V Rakousku-Uhersku roku 1915 bylo použito otisků prstů na

legitimaci v okupačním území. V roce 1902 začíná ve Spojených Státech Amerických první známé systematické využití otisků prstů. Úřad státní správy města New Yorku tehdy nařídil snímat otisky prstů žadatelům o místo ve státní správě, aby zabránili možnosti, že by přijímací zkoušky vykonávala jiná, lépe kvalifikovaná osoba. Antropometrie byla na celé frontě poražena a definitivně zvítězila daktyloskopie. Herschelovi, Fauldsovi a Galtonovi se dostává tak plného zadostiučinění a celosvětového uznání, zejména po smrti A. Bertillona, který se až do konce svého života nemohl s daktyloskopií smířit.

V roce 1914 byl svět rozdělen na dva tábory, z nichž jeden bezvýhradně uznával jako identifikační systém daktyloskopii a druhý, který byl zastáncem antropometrie. Úzká spolupráce obou identifikačních systémů byla nemožná a neuskutečnitelná. Do té doby se mnohokrát navrhovalo odstranit tento neudržitelný stav a mezinárodně sjednotit nejlepší identifikační metody. Uskutečnění sjednocení však vždy silně narazilo na Bertillonův odpor a i odpor Francie, která se daktyloskopií bránila. Tak zůstal identifikační dualismus až do jara roku 1914, kdy Alphonse Bertillon zemřel. V tomto roce poměr antropometrie a daktyloskopie byl takový, že v Evropě, tedy ve Francii, Lucembursku, Monaku, Rumunsku a v Africe pouze v Alžírsku, v Americe pouze v Mexiku, byla používána antropometrie. V asijských státech a Austrálii byla používána daktyloskopie. Smrt Bertillona odstranila poslední zábranu, která stála na cestě užití daktyloskopii v některých zemích a hlavně ve Francii.

Ve dvacátých letech 20. století si již daktyloskopie vydobyla všeobecné uznání ve světě a znalecký posudek z tohoto oboru se stal plnohodnotným důkazem v soudním řízení.

5.3 Počátky daktyloskopie v českých zemích^{56,57,58,59}

„Kriminalistika v českých zemích se před první světovou válkou vyvíjela pod výrazným vlivem zahraničních autorů, především rakouských, německých a francouzských kriminalistů. Naši kriminalisté byli zahraničními poznatky inspirováni a rozvíjeli je pro potřeby domácí kriminalistické praxe. Kriminalistika dosáhla

⁵⁶ STRAUS, J., VAVERA, F. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 264-265.

⁵⁷ JEDLIČKA, M. *Kriminalistika a příbuzné obory - kriminalistická daktyloskopie*. [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>>.

⁵⁸ DLOUHÝ, M. *Století četnické kriminalistiky, historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Praha: Svět křidel Cheb, 2014. s. 213-224.

⁵⁹ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 30-35.

srovnatelných výsledků i v zahraničí a rozvíjela se především v oblasti kriminalistické techniky. Zejména ve směru k identifikaci osob a věcí. Na Slovensku byl vývoj uplatňování kriminalistických metod (zpočátku především daktyloskopické identifikaci osob) plně závislý na postojích budapeštského policejního ústředí a po skončení první světové války byl určovaný z pražských center policie a četnictva.⁶⁰ Použití daktyloskopie k boji se zločinem má na našem území dlouhou tradici, svědčí o tom i ten fakt, že první pokusy o využití daktyloskopie měl na svědomí mladý pracovník pražského policejního ředitelství František Protivenský. Československá daktyloskopická škola se začala vyvíjet již za Rakousko-Uherska a byla pod silným vlivem evropské kriminalistiky. V našich zemích rozvíjeli daktyloskopickou vědu v první polovině 20. století zejména odborníci z praxe jako již zmíněný **František Protivenský** nebo Julián Leváček, Antonín Friedrich, Oldřich Pinkas a **Josef Povondra**. Dále to byli i autoři vědecké literatury, kteří také převážně působili v bezpečnostních složkách na českém území, **Karel Klečka**, František Holešovský a Petr Chyba (komisař z policejního ředitelství v Košicích, zde je názorně vidět, že i na Slovensku byla rozvíjena nauka o identifikaci osob podle obrazců papilárních linií vytvořených na vnitřní straně článků prstů, dlaních a chodidlech, jak je definována v odborné literatuře vědecká metoda daktyloskopie). Zajímavostí je, že předchůdkyně daktyloskopie, Bertillonova antropometrie byla u pražského policejního ředitelství jako identifikační metoda zavedena až po roce 1900. V českých zemích v období Rakouska - Uherska rozhodovalo o zavedení identifikačních metod vídeňské c. k. policejní ústředí. Před oficiálním zavedením daktyloskopie do policejní praxe se touto identifikační metodou soukromě zabýval pražský policejní komisař Protivenský. V dubnu 1899 se Protivenský, Leváček a Friedrich zúčastnili antropometrického a daktyloskopického kurzu a po absolvování tohoto kurzu měli tyto policejní úředníci zavést pro potřeby pražské policie Bertillonovu antropometrii. Od února roku 1903 bylo prováděno nejen antropometrických měření, ale i první daktyloskopování osob na území české země. Je nutno říci, že daktyloskopování pachatelů bylo prováděno již od roku 1891, kdy policejní úředník František Protivenský z vlastní iniciativy studoval otázky a problémy daktyloskopie. V roce 1903 Protivenský z vlastních finančních prostředků začal zakládat daktyloskopickou sbírku, kterou dal v roce 1908 k dispozici veřejnému užití. Tato daktyloskopická sbírka je pak považována za jednu z nejstarších sbírek vůbec, protože její základ a založení sahá do roku 1903.

⁶⁰ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 30.

Zde je nutno zmínit, že takřka v tutéž dobu, v roce 1907, založil Josef Povondra (kapitán) daktyloskopickou sbírku, do které jednotlivé četnické stanice posílaly daktyloskopické karty osob. Měření podle Bertillona mělo poměrně krátký život, poslední měření bylo provedeno 6. 9. 1908 a tím byla v českých zemích oficiálně uznána jako jediná identifikační metoda daktyloskopie. Tímto bertillonáž nahradila rychlejší a „pohodlnější“ daktyloskopie. (Karty obsahovaly potřebné osobní údaje, jako jsou nacionálie, popis osoby včetně zvláštních znamení a fotografie. Dále obsahují tyto karty válené a obyčejné otisky všech deseti prstů obou rukou s výjimkou palců. Klasifikační metoda vycházela z tzv. bruselského vzoru vytvořeného kombinací systému Juana Vuceticha a systému Edwarda Richarda Henryho. Karty žen byly označeny na horním okraji fialovým páskem pro přehlednější hledání.) Od roku 1908 byly vyhotovovány pouze daktyloskopické karty. Nejprve se jednalo o daktyloskopické karty "cikánů", čímž byl položen základ k daktyloskopické sbírce cikánů a posléze i dalších stíhaných osob. Roku 1922 byla „Povondrova daktyloskopická sbírka“ sloučena se sbírkou u policejního ředitelství v Praze, ale v roce 1926 bylo Ústřední četnické pátrací oddělení, které převzalo policejní a četnické daktyloskopické registrace a vytvořilo i speciální daktyloskopické registrace "cikánů a osob po cikánsku žijících". Četnické oddělení u poznávacího oddělení policejního ředitelství v Praze bylo speciální oddělení, kde pracovali odborně vyškolení příslušníci četnictva. Toto oddělení řešilo veškeré vyšetřování, které souviselo s četnickou daktyloskopickou službou. Vydávalo znalecké nálezy a řídilo jednotně četnickou pátrací službu. Dále existovalo nezávislé oddělení "Zjišťovací oddělení policejního ředitelství v Praze", kam byly zasílány daktyloskopické karty od všech četnických a policejních útvarů, včetně útvarů komunální policie. „V roce 1929 byla zřízena Všeobecná kriminální ústředna, kam byly zasílány daktyloskopické karty z celého světa k ověření totožnosti v cizině daktyloskopovaných našich státních příslušníků. Před okupací v roce 1939 měla ústřední daktyloskopická registrace na 250 000 karet. Za okupace byla registrace předmětem neustálých útoků ze strany orgánů německé kriminální policie. Snahou bylo tento klasifikační systém převzít a překlasifikovat. Aby k tomuto kroku německých bezpečnostních orgánů nedošlo, byl uměle zvýšen počet daktyloskopických karet, což německou kriminální policii odradilo. Vedení německých bezpečnostních orgánů proto založilo novou registraci, která byla krátce před koncem druhé světové války zničena.“⁶¹ Pokud zde mluvíme o daktyloskopické registraci, měli bychom zmínit, že v

⁶¹ JEDLIČKA, M. *Kriminalistika a příbuzné obory - kriminalistická daktyloskopie*. [online]. [cit.

říjnu 1945 byla založena „nová daktyloskopická registrace“, do které se zakládaly nové daktyloskopické karty. Do roku 1952 se používal starý pražský klasifikační systém, ale v tomto roce se vyskytla nutnost rozdělit registrační oddíl daktyloskopických karet s obrazci papilárních linií, představujících smyčky vpravo a smyčky vlevo, protože se tyto oddíly stávaly nepřehlednými. Byla rozšířena základní skupina daktyloskopických vzorů o dva tzv. nepravidelné vzory smyčkového tvaru s deltou vpravo a deltou vlevo. Tímto rokem byl uveden v život Československý daktyloskopický klasifikační systém. Po druhé světové válce zabezpečovala rozvoj a zkoumání v oboru daktyloskopie nově vzniklá instituce Kriminalistický ústav.

Odbor daktyloskopie je v českých podmínkách začleněn do Kriminalistického ústavu a nikoliv do kriminální policie. Odbor daktyloskopie se dělí na dvě oddělení: oddělení daktyloskopické identifikace osob a oddělení identifikace daktyloskopických stop. Kriminalistický ústav prováděl a provádí identifikaci osob a neznámých mrtvol vzájemným srovnáním daktyloskopických otisků. Podílí se na objasnění trestných činů. Zabývá se zajišťováním daktyloskopických stop, jejich identifikací, vzájemným porovnáváním, a podílí se tak na objasňování trestných činů ve směru od stopy, zajištěné na místě činu k otisku konkrétní osoby. V této souvislosti vedl a vede Kriminalistický ústav daktyloskopickou registraci, do které patří sbírka otisků prstů, sbírka stop z míst dosud neobjasněných trestných činů a sbírka stop z objasněných případů.

5.3.1 Oddělení daktyloskopie v českých zemích⁶²

V této podkapitole autorka shrnula, jak se z pohledu historie vyvíjela oddělení daktyloskopie na území českých zemí. V roce 1901 bylo založeno oddělení daktyloskopie ke zjišťování totožnosti osob, které dohromady tvořilo „zjišťovací oddělení“ (poznávací úřad). Toto oddělení bylo v roce 1919 přeměněno na Ústřední daktyloskopickou stanici s působností pro celé území ČSR. Právě u tohoto úřadu vzniklo v roce 1922 zvláštní četnické oddělení, prostřednictvím něhož mělo pražské policejní ředitelství pátrací službu četnictva pod dohledem. Agenda bezpečnostního oddělení se postupem času rozšiřovala a vyčleňovaly se v jeho rámci následující problematiky: oddělení železniční, oddělení poštovní, oddělení mravnostní, oddělení pro stíhání padělatelů platidel, ústředna pro potírání obchodu s necudnými publikacemi,

2016-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>>.

⁶² STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. s. 32-33.

ústředna pro potírání obchodu s omamnými prostředky. V roce 1928 bylo zřízeno Ústřední četnické pátrací oddělení, aby jednotně řídilo výkon četnické kriminální služby prostřednictvím četnických pátracích stanic. Výnosem ministra vnitra z roku 1929 byla zřízena Všeobecná kriminální ústředna v Praze a v roce 1942 pak vznikla kriminální ústředna v Praze. O činnosti oddělení v letech 1922-1927 svědčí i to, že bylo vypracováno 69 929 daktyloskopických karet, pomocí kterých byla zjištěna totožnost 33 275 osob, z nich uvedlo nesprávnou totožnost 5 409 potulných cikánů a 1 147 jiných osob. K posouzení bylo zasláno 4 648 zajištěných stop na místě činu, ale pouze 2 308 jich bylo použitelných a porovnáváním těchto stop byli zjištěni pachatelé u 297 trestných činů. Za toto období bylo zpracováno 282 znaleckých posudků z oboru daktyloskopie a to pouze na tomto uvedeném oddělení. Daktyloskopii a rozvoji četnické pátrací služby byly vyčleňovány finance z četnické správy ze státního rozpočtu. Po druhé světové válce zabezpečovala rozvoj a zkoumání v oboru daktyloskopie nově vzniklá instituce; Kriminalistický ústav. Základy kriminalistického ústavu byly položeny ve druhé polovině 20. století založením Kriminální ústředny. V rámci Kriminální ústředny vznikl obor „T“ a „I“. Oba obory byly později sloučeny a v rámci Hlavní správy Veřejné bezpečnosti vznikl vědeckotechnický odbor. Rozkazem ministra vnitra byl později tento odbor v roce 1958 přejmenován na Kriminalistický ústav Hlavní správy veřejné bezpečnosti. Kriminalistický ústav se měl stát specializovaným resortním pracovištěm určeným k řízení výkonu kriminalistickotechnické činnosti v bezpečnostním sboru. Ústav byl zřízen jako jediný a ústřední orgán pro výkon kriminalistických expertiz na území Československa. Prováděl je na dožádání orgánů činných v trestním řízení.

Kriminalistický ústav vedl a vede daktyloskopickou registraci. Do té patří sbírka otisků prstů, sbírka stop z míst dosud neobjasněných trestných činů a sbírka stop z objasněných případů. Na přelomu 80. a 90. let začaly přípravy na zpracování daktyloskopických otisků a daktyloskopických stop prostřednictvím výpočetní techniky. Z počátku byl pokusně zaváděn systém EDOS (Evidence daktyloskopických stop), který se ovšem nerozvinul do celostátně přijatelného provozu. Od roku 1994 je pracoviště daktyloskopie kriminalistického ústavu vybaveno daktyloskopickým identifikačním systémem AFIS 2000, o jeho zavedení u nás se zasloužil zejména Josef Holubec.

V roce 1994 byl odbor daktyloskopie Kriminalistického ústavu Praha vybaven automatizovaným daktyloskopickým identifikačním systémem AFIS 2000 od americké

firmy Printrak. Kapacita tohoto systému je 800000 daktyloskopických karet s otisky prstů. V lednu 2001 bylo evidováno 410000 osob a 20000 daktyloskopických stop. V červenci 2000 byl systém AFIS rozšířen pro potřeby cizinecké a pohraniční policie ke kontrole ilegálních migrantů. V roce 2008 byl zaveden nový systém AFIS-BIS, který navíc zpracovává i otisky dlaní a je kompatibilní se všemi státy EU. O rozvoj kriminalistické daktyloskopie v posledních deseti letech se zasloužili především experti kriminalistického ústavu v Praze Vladislav Nožička a Zdeněk Rudáš.⁶³

6 Daktyloskopie v praxi

Daktyloskopické otisky prstů slouží jako spolehlivé důkazy při identifikaci osob. To je ten důvod, proč daktyloskopie vytlačila jiné metody určování totožnosti pachatelů, kteří nechtějí přiznat dřívější odsouzení. Jiné rysy se mohou měnit, otisky prstů nikoli.

Daktyloskopické stopy se v kriminalistické praxi vyskytují velmi často, což je zcela pochopitelné. Stačí si uvědomit, že pachatelé trestné činnosti se velmi pravděpodobně dotknou během páchaní trestné činnosti řady objektů, na nichž mohou daktyloskopické stopy vzniknout. Daktyloskopické stopy patří do skupiny stop, které zobrazují vnější strukturu objektu, jenž stopu vytvořil.⁶⁴ Straus tvrdí, že daktyloskopické stopy patří v kriminalistické praxi mezi nejefektivnější druh kriminalisticko-technických stop. Vysoká četnost jejich výskytu je logicky odůvodněna tím, že tyto stopy vznikají obecně velmi jednoduchým způsobem a za jednoduchých předpokladů na místech kriminalisticky relevantních událostí.⁶⁵

V kriminalistické praxi to znamená možnost identifikovat pachatele, trestného činu, neznámé osoby nebo mrtvolu, ale i vyloučení řady podezřelých z účasti na konkrétním činu, stejně tak, jako vyloučení tzv. domácích osob, které se na místě kriminalisticky relevantní události pohybovaly v souladu se svým vztahem k tomuto místu (uživatelé bytu, pracovníci nějakého podniku apod.). Praktické využívání daktyloskopie se datuje zhruba do poloviny 90. let 19. století.⁶⁶

⁶³ STRAUS, J., VAVERA, F. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s.266-277.

⁶⁴ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J., *Kriminalistika*. 1. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 131.

⁶⁵ STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., et al. *Kriminalistická identifikace osob*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. s. 7-8.

⁶⁶ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z. *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*. 2.vyd. Praha: Armex, 2003. s. 27 Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

V evropské kriminalistické praxi se nejčastěji vyskytují daktyloskopické stopy vytvořené posledními články prstů na ruku (tedy třetími články ukazováčku, prostředníčku, prsteníčku a malíčku a druhými články palců) a dlaněmi. Podstatně méně jsou frekventované, ale jistě nezbadatelné i stopy vytvořené neuvedenými články prstů. Naopak zanedbatelný je výskyt stop chodidel a prstů na nohou a to proto, že z kulturních, ale i sociálních důvodů se zmíněná lidská populace nepohybuje, až na výjimky, bossa.⁶⁷ Hakon⁶⁸ uvádí, že snímání otisků prstů by mělo být v následujícím pořadí:

1. ukazováček	6. ukazováček
2. prostředníček	7. prostředníček
3. prsteníček	8. prsteníček
4. malíček	9. malíček
5. palec	10. palec

V literatuře a zejména v různých publicistických materiálech se čas od času objevují zmínky o tom, že daktyloskopická identifikace člověka zklamala. Jsou citovány různé, zpravidla nepřesné informace o tom, že osoba, která jednoznačně byla ve výkonu trestu odnětí svobody, zanechala v téže době otisky obrazců papilárních linií na místech, na kterých nemohla prokazatelně být, že byly nalezeny shodné otisky obrazců papilárních linií dvou zcela odlišných osob. Vždy se však po zevrubném prověření těchto případů dospělo k závěru, že se jednalo o podvrhy nebo základní chyby v kriminalistické praxi.

V praktické kriminalistické činnosti daktyloskopie umožňuje:

- identifikaci osob (pachatelů, podezřelých, domácích osob) podle stop zanechaných na místě kriminalisticky relevantní události,
- identifikaci neznámých mrtvol, pokud obrazce papilárních linií na jiných prstech a dlaních jsou způsobily k získání technicky kvalitních otisků využitelných v procesu kriminalisticko-technické identifikace,
- identifikaci osob, které nechtějí nebo nemohou prokázat svoji totožnost (např. v důsledku duševních poruch, bezvědomí, snahy o úmyslné vyhýbání se zjištění totožnosti),

⁶⁷ STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., ELIÁŠOVÁ, H. et al. *Kriminalistická identifikace osob*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. s. 8.

⁶⁸ HAKON, J., *Distant identification*. Arnold Busck: Copenhagen, 1922. s 6.

- rozhodnutí o tom, kterým prstem, nebo kterou částí pokožky pokrytou papilárními liniemi byla příslušná daktyloskopická stopa vytvořena (tyto informace mohou mít kriminalistický význam),
- ve vzácných případech odlišení stop obrazců papilárních linií člověka od stop lidoopů.⁶⁹

Podle Musila jsou objekty daktyloskopie to, co tvoří daktyloskopické stopy a daktyloskopické srovnávací materiály. Daktyloskopické stopy mohou mít charakter otisků nebo vtisků v závislosti na charakteru nosiče s velikostí působící síly. Daktyloskopické srovnávací materiály jsou jednak otisky obrazců papilárních linií konkrétních osob zařazených do daktyloskopických evidencí, jednak osob podezřelých ze spáchání trestné činnosti, dále tzv. osob domácích (uživatelů bytů, pracovníků nějakého podniku, obchodu.) a konečně i otisky sejmuté osobám, které nemohou nebo nechtějí prokázat svou totožnost a neznámým mrtvolám.⁷⁰

7 Praktická část

Praktickou část jsem věnovala výzkumné metodě, jež je „řízený rozhovor“. Řízený rozhovor byl sestaven tak, aby vhodně doplnil teoretickou část a obohatil tuto práci o pohled odborníka, jenž má mnoholeté zkušenosti z oboru historie kriminalistiky. Řízený rozhovor poskytl pplk. Mgr. Radek Galaš, český policista, historik, kurátor a publicista, který se zabývá historií českého četnictva a kriminalistiky a působí v Muzeu Policie České republiky v Praze jako vedoucí správy sbírek.

Cílem řízeného rozhovoru bylo zjistit, jak daktyloskopie přispěla k objasnění TČ. Dalším cílem tohoto rozhovoru bylo zjistit, zda se tato technika rozvíjí v současnosti, popřípadě provést komparaci současné daktyloskopie s daktyloskopií v období četnictva. Díky tomuto rozhovoru bylo možno dosáhnout cílů bakalářské práce.

⁶⁹ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z. *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*. 2.vyd. Praha: Armex, 2003. s. 23. Skripta pro střední a vyšší odborné školy.

⁷⁰ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J., *Kriminalistika*. 1. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 132.

7.1 Vyhodnocení řízeného rozhovoru

Na základě metody analýzy řízeného rozhovoru lze konstatovat, že daktyloskopie je rozhodně jednou z kriminalistických metod, která velkou měrou přispívá k objasnění trestné činnosti. Je to poměrně rychlá metoda, která slouží k individuální identifikaci osob. Samozřejmě, že existují i jiné metody, jež slouží k individuální identifikaci osob, například metoda DNA, ale využití daktyloskopie je více rozšířené, protože k této metodě se využívá „pouze“ štěteček, argenterát a fólie. Je potřeba si uvědomit, že jde o dvě roviny, o to možnost stopu zajistit a pak stopu vyhodnotit. To, že jsme schopni ji zajistit, ještě neznamená, že ji budeme technicky schopni vyhodnotit nebo dlouhodobě uchovat do doby, než nám technika vyhodnocení dovolí. Přes to tím nejdůležitějším faktorem je lidský faktor – příslušník Policie České republiky dále jen („PČR“), jež stopu zajišťuje. V dnešní době snad každý příslušník PČR dokáže vyhledat a zajistit daktyloskopickou stopu. Druhou otázkou je, zda tito příslušníci PČR toto stopu vyhledají a zajistí tak, aby šla i vyhodnotit. Musíme podotknout, že v některých případech lze hovořit pouze o štěstí. Záleží také na pečlivosti, zkušenosti, znalostech, zručnosti a praktické dovednosti příslušníka PČR, jež danou daktyloskopickou stopu vyhledává a zajišťuje.

Pplk. Mgr. Radek Galaš se domnívá, že daktyloskopie se již příliš nevyvíjí. Tvrdí, že daktyloskopie je natolik prozkoumána a probádána a ozkoušena, že se jako metoda již nevyvíjí. Nemyslí si, že bychom přišli na dosud neobjevené zákonitosti daktyloskopie. Co se však může vyvíjet, jsou možnosti zajištění daktyloskopických stop z materiálů, ze kterých jsme to dosud nedokázali.

Z pohledu historie, by se dalo říci, že daktyloskopie využívala stále stejné principy jako v současnosti. Odpovídalo možnostem doby. Má stejné základy a účel jako v minulosti. Rozdíl bychom mohli vidět jen v tom, že dnes máme AFIS, to četníci neměli a museli spoléhat na oči. Ale pokud bychom to brali do důsledků, tak i dnes funguje dohledávání pomocí očí. Po stránce zajišťování na místě činu. Co však patrně bylo lepší, byla pečlivost, s jakou byly stopy hledány a zajišťovány. To znamená, že hlavní roli zde hraje opět lidský faktor a ten v současné policii – krom specialistů – není zas až tak příznivý.

Pokud bychom tuto metodu přece jen chtěli srovnat s jinou kriminalistickou metodou, například metodou DNA, tak v tomto případě nelze jednoznačně konstatovat výhody a nevýhody obou zmiňovaných metod, protože vždy se musí u každého případu

vyhodnotit jaká kriminalistická metoda je vhodnější pro daný případ, ale v každém případě obě tyto metody slouží k individuální identifikaci osoby. Z teoretického hlediska je výhodou daktyloskopie oproti DNA její finanční nenáročnost. Nevýhodou je, že musíme mít k dispozici otisky prstů, kdežto analýzu DNA lze udělat ze vzorku jakékoliv části těla.

Závěr

Cíle, které si autorka stanovila na počátku zpracování této bakalářské práce, byly splněny. K analýze byla využita komparace diachronní, kde práce rozebírá vývoj a historii kriminalistické daktyloskopie. Byla zde využita i metoda řízeného rozhovoru. Autorka zprvu chtěla uskutečnit rozhovor s osobou, která se zabývá kriminalistickou daktyloskopií, ale po hlubším prozkoumání tohoto tématu se rozhodla uskutečnit rozhovor s pplk. Mgr. Galašem, bývalým příslušníkem PČR, historikem, jenž působí v Muzeu Policie České republiky v Praze jako vedoucí správy sbírek tohoto muzea.

Nejprve práce analyzuje kriminalistickou identifikaci, kde stručně shrnuje pojem kriminalistická identifikace jako proces, během něhož se zjišťuje, kterým konkrétním objektem byla vytvořena konkrétní kriminalistická stopa. V případě kriminalistické daktyloskopie je kriminalistická identifikace vyjádřena závěrem o shodě anebo neshodě porovnávaných daktyloskopických stop na základě předcházejících kroků. Dále se práce zabývá kriminalistickou daktyloskopií, která je považována za jednu z nejstarších kriminalistických metod, pomocí níž lze identifikovat osoby na základě papilárních linií na vnitřní straně článků prstů, v dlaních a na chodidlech. Tato metoda je založena na třech zákonitostech, což je neopakovatelnost, relativní neměnnost a neodstranitelnost. První kriminalistická zákonitost, neopakovatelnost; tvrdí, že na celém světě neexistují dvě osoby se shodnými otisky prstů. Druhá kriminalistická zákonitost, relativní neměnnost; ukazuje na relativní neměnnost otisků prstů, kdy může v průběhu života docházet k jizvám nebo i ke vzniku kožních vrásek. Toto však změní pouze vzhled obrazu papilárních linií, ale ponechá jim jejich sled, skladbu a návaznost. Prakticky je možné identifikovat osobu podle obrazců papilárních linií, získaných řadu let před spácháním trestného činu. Třetí kriminalistickou zákonitostí je neodstranitelnost. Tato zákonitost potvrzuje, že pokud není odstraněna zárodečná vrstva pokožky, jsou obrazce papilárních linií trvale neodstranitelné. Pokud si pachatel zničí otisky, vytvoří tak vlastně jiné individuálně identifikující markanty v podobě zjizvení.

Tato práce se zaměřuje na historii a vývoj kriminalistické daktyloskopie. Autorka zde uvádí některé z významných osobností tohoto kriminalistického oboru. K nejdůležitějším z nich rozhodně patří Jan Evangelista Purkyně, kterému se poprvé podařilo popsat základní vzory papilárních linií na koncových člancích prstů a klasifikovat je. Jeho cíle byly ale pouze v rozmezí biologických zájmů, neuvažoval o využití papilárních linií k identifikaci a k registraci osob. William James Herschel jako

první využil otisků prstů a uvedl v život praktické policejní daktyloskopické pokusy, sloužící hlavně k zamezení podvodů při vyplácení různých důchodů. Henry Faulds přišel na to, že otisky prstů z místa trestného činu mohou posloužit k zjištění totožnosti zločince. Francis Galton si uvědomil, že při použití daktyloskopie v praxi je zapotřebí zjistit, zda se papilární linie po dobu života člověka nemění. Svým zkoumáním tak objevil jednu ze zmiňovaných kriminalistických zákonitostí a tou je relevantní neměnnost. Dále se snažil prokázat neopakovatelnost. Do jisté míry F. Galton položil základy k odůvodnění identifikační hodnoty daktyloskopie tím, že stanovil tři zákonitosti, ze kterých kriminalistická daktyloskopie vychází dodnes. Pracoval i na vytvoření klasifikačního systému. Edward Richard Henry uspěl s návrhem indické komisi, že metoda, jejíž pomocí se zajišťují otisky prstu, je lepší, než antropologická metoda a tak se tato metoda začala šířit. Juan Vucetich je považován za autora názvu „daktyloskopie“. Z pohledu českých osobností daktyloskopie je potřeba se zmínit o Františku Protivenském, Josefu Povondrovi nebo Karlu Klečkovi. Tito představitelé se velkou měrou podíleli na rozvoji daktyloskopie v českých zemích. F. Protivenský založil v Praze daktyloskopické pracoviště a daktyloskopickou registraci pachatelů, která je považována za jednu z nejstarších na evropském kontinentu. J. Povondra s Oldřichem Pinkasem vydal „Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou“. Toto dílo obsahuje základní poznatky z oblasti kriminalistické techniky a taktiky v českém jazyce. K. Klečka přeložil z německého jazyka pokyny pro službu vyšetřování s návodem k daktyloskopii.

Důležitým faktorem pro využití daktyloskopických stop v policejní praxi je jejich následné ztotožnění – identifikace. Daktyloskopické stopy jsou vyhodnocovány experty v identifikačním systému AFIS 2000. Vývoj technik identifikace osob je velmi dlouhý a pokračuje i v 21. století, ale pokud zde mluvíme konkrétně o daktyloskopii, tak se vyvíjí vyhledávání, zajišťování a vyhodnocení daktyloskopických stop, nevyvíjí se sama metoda, protože ta už se podle autorky a Mgr. Galaše nemá kam vyvíjet. Je natolik prozkoumána, že to ani nejde. Přesto, že lidé mohou být identifikováni na základě jiných metod, jako metody DNA nebo podoby své oční zornice, je a bude daktyloskopie nejpoužívanější metodou sloužící k identifikaci osob. Tato metoda je nevyvratitelná, poměrně nenákladná a velice efektivní.

Závěrem své bakalářské práce by autorka ráda zdůraznila, že kriminalistická daktyloskopie je téma velice rozsáhlé a nelze je jednou bakalářskou prací zcela a beze zbytku vyčerpat. Jistě by bylo zajímavé věnovat se širěji tomuto tématu v kontextu

různých zemí světa i časových souvislostech a třeba i v archivech dohledat některé konkrétní příklady, kdy pomocí daktyloskopie byly objasněny mnohé trestné činy a usvědčeni a odsouzeni jejich pachatelé.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. DLOUHÝ, M. *Století četnické kriminalistiky, historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Praha: Svět křídel Cheb, 2014. 335 s. ISBN 978-80-87567-42-5.
2. ENGELS, B. *Dialektika přírody*. Praha: Svoboda. 1950. 343s
3. ERZINÇLIOĞLU, Z. *Forenzní metody vyšetřování*. 1.vyd. Praha: Fortuna Libri, 2008, 192s. ISBN 978-80-7321-433-3.
4. HAKON. J., *Distant identification*. Arnold Busck: Copenhagen, 1922. 32 s.
5. HEJDA, J., STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Základy kriminalistiky*. Praha: Oeconomica, 2003. 148s. ISBN 80-245-0515-0.
6. CHYBA. P., *Moderní pomůcky kriminalistiky*. Kroměříž: J. Gusek. 1928, 150 s.
7. KOVÁČOVÁ, T., FAČKOVEC, A., LOPATKA, J., at al. *Kriminalistika, Všeobecná teória kriminalistiky a kriminalistická technika*. Bratislava: Stredná odborná škola policajného zboru, 2005. 88s.
8. KRAJNÍK, V., STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistika*. Bratislava: A PZ v Bratislavě, 2002. 240s. ISBN 80-8054-254-6.
9. MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J., *Kriminalistika*. 1. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. 512 s. ISBN 80-7179-362-0.
10. PORADA, V. *Teorie kriminalistických stop a identifikace: techn. a biomechanické aspekty*. 1. vyd. Praha: Academia, 1987. 328 s.
11. PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. 159 s. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-86795-50-8.
12. RAK, R., MATYÁŠ, V., ŘÍHA, Z., et al. *Biometrie a identita člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 664 s. obr. příl. Profesionál. ISBN 978-80-247-2365-5.
13. STRAUS, J., BAUER, P., BENDL, P., et al. *Kriminalistika, kriminalistická technika: (pro kvalifikační kurz kriminalistických expertů)*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2004. 173 s. ISBN 80-7251-165-3.

14. STRAUS, J., DLOUHÝ, M., HRIB, N. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem. (do roku 1939)*. 1.vyd. Praha: Police History, 2003. 197s. ISBN 80-86477-18-5.
15. SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z. *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*. 2.vyd. Praha: Armex, 2003. 134 s. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-86244-06-7.
16. STRAUS, J., PORADA, V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. 285s. ISBN 807251-192-0..
17. STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., ELIÁŠOVÁ, H. et al. *Kriminalistická identifikace osob*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 88s. ISBN 978-807251-287-4.
18. STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., VYHNÁLEK, O., et al. *Kriminalistická technika*, 1. vyd. 1993. Praha: Policejní akademie ČR, 342s. Sg. S 27.127.
19. STRAUS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.: (od roku 1939 po současnost)*. 1.vyd. Praha: Police history, 2005. 347s. ISBN 80-86477-28-2.
20. STRAUS, J., VAVERA, F. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4.

Elektronické zdroje

1. HERSCHEL, J., W., *Otisky prstů i celých dlaní pocházející z let 1859 - 1860*. Wikimedia Commons 1859/60. [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z WWW: <http://www.thamespilot.org.uk/asset_arena/image/2000/sl/sl/sl-sl-1526_herschelfprint-i-01-000.jpg>
2. HLAVÁČEK, J. *Historie daktyloskopie v USA*. Krimi servis Hlaváček Copyright © 2007 - 2010 [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=133>>.
3. HLAVÁČEK, J. *Kriminalistický ústav a jeho publikační tvorba*. [online].[cit. 2016-03-22]. Dostupné z WWW: <www.krimi-servis.cz/wp.../04/080414-kap-4-3-krimi-ustav_historie.pdf>.
4. i60 Publishers, *Juan Vucetich: smělý průkopník daktyloskopie*. Praha: i60 Publishers, s.r.o., 2015. [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.i60.cz/clanek/detail/10650>>.

5. JEDLIČKA, M. *Kriminalistika a příbuzné obory - kriminalistická daktyloskopie*. [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>>.
6. POLICIE ČR. *Okénko do dějin kriminalistiky*. [on-line]. [cit. 2016-02-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/okenko-do-dejinkriminalistiky.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>>.
7. STRAUS, J., *Charakter identifikačního zkoumání v kriminalistice*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/charakter-identifikacniho-zkoumani-v-kriminalistice>>.

Seznam příloh

PŘÍLOHA Č. 1 – Řízený rozhovor

PŘÍLOHA Č. 2 – Osobnosti kriminalistické daktyloskopie

PŘÍLOHA Č. 3 – Otisky prstů i celých dlaní pocházející z let 1859 – 1860.

Seznam zkratk

AFIS 2000 – daktyloskopický identifikační systém

AFIS BIS - daktyloskopický identifikační systém, rozšířený v roce 2009, který navíc zpracovává i otisky dlaní a je kompatibilní se všemi státy EU.

ČSFR - Česká a Slovenská Federativní Republika (1990 – 1992)

ČSR - Československá republika (1938 – 1939, 1948 – 1960)

(1939 – 1945 Protektorát Čechy a Morava)

(1945 – 1948 Československo)

ČSSR - Československá socialistická republika (1960 – 1990)

DKN - kriminalistická daktyloskopie

DNA - analýzy stavby deoxyribonukleové kyseliny

EDOS – evidence daktyloskopických stop

TČ – trestný čin

Přílohy

PŘÍLOHA Č. 1 – Řízený rozhovor

Jak dlouho se věnujete práci kriminalisty/ daktyloskopii?

Práci kriminalisty jsem nikdy nevykonával, nicméně jsem převážnou část své služební kariéry působil na základním útvaru, kde jsem běžně přicházel do styku s DKT.

Do jaké míry si myslíte, že přispěla a přispívá tato technika k objasněnosti TČ?

Přispívá rozhodně zásadní měrou. Jde o dvě roviny, o možnost stopu zajistit a pak stopu vyhodnotit. To, že jsme schopni ji zajistit ještě neznamená, že ji budeme technicky schopni vyhodnotit nebo dlouhodobě uchovat do doby, než nám technika vyhodnocení dovolí. Přes to tím nejdůležitějším faktorem je policista.

Jaké jsou rozdíly ve vypovídající hodnotě daktyloskopických stop a DNA, tedy výhody a nevýhody a perspektivy?

Na to se nedá jednoznačně odpovědět. Je to jistě případ od případu. Tak jako tak obě metody slouží k individuální identifikaci osoby. Podle toho je k nim potřeba přistupovat.

Myslíte si, že 10 markantů je k vyslovení závěru ke shodě málo, nebo moc? Například v Itálii je počet markantů stanoveny na 16-17, za to v Rusku je počet stanoven na 7 a v ostatních zemích jako Slovinsko, Francie, Španělsko se pohybuje stanoveny počet markantů na 12. Co si myslíte?

Osobně se domnívám, že pokud odborníci a znalci, kteří vycházejí z dlouholeté praxe a vývoje řeknou, že postačí 10 markantů, pak prostě postačí. Otázkou je, co na to řeknou naši alibističtí soudci.

Setkal jste se již v průběhu Vaší kariéry s daktyloskopickou stopou, která nešla ztotožnit? (byl porušen jeden ze základních zákonitostí a to neodstranitelnost)

Neodstranitelnost nelze porušit. Pokud si pachatel zničí otisky, vytvoří tak vlastně jiné individuálně identifikující markanty v podobě zjizvení apod. Setkal jsem se s otisky, které nebylo možno vyhodnotit, neboť byly špatně zajištěny apod. Ale jinak ne.

Řekl byste, že se vývoj této techniky v posledních letech poposunul kupředu? Jestli ano, tak jak?

Vývoj se neustále posouvá vpřed. To, co nebylo možno zajistit či vyhodnotit před 30, 10 a možná i 5 lety, dnes dokážeme. Co nedokážeme dnes, dokážeme za pár let. Ale o tom, jak jde pokrok vpřed by jistě fundovaně odpověděl každý expertní znalec jinak a zvlášť.

Jak se vyvíjela daktyloskopie na Slovensku po rozdělení ČSR?

Mám za to, že DKT se vyvíjela stejně jako na našem území. Tak jako tak jsem přesvědčen, že nyní je na tom DKT v obou státech stejně.

Je nějaký rozdíl mezi vývojem současné daktyloskopie v ČR a na Slovensku?

Mám za to, že DKT se již příliš nevyvíjí. Vyvíjí se možná metody zajištění, uchovávání a vyhodnocování, ale sama metoda již patrně ne. Tak jako tak jsem přesvědčen, že je na tom DKT v obou státech stejně.

Jsou všechny možnosti daktyloskopie již vyčerpány?

Podle mého názoru, co se týče vývoje, pak ano. DKT je zde již tak dlouho a je tolikrát ozkoušena, probádána a probrána, že se jako metoda již nevyvíjí. Těžko přijdeme na dosud neobjevené zákonitosti. Co se však může vyvíjet, jsou možnosti zajištění např. z materiálů, ze kterých jsme to dosud nedokázali, prostředky, kterými zajišťujeme apod.

Myslíte si, že vyhledávání a zajišťování daktyloskopických stop bylo v minulosti lepší? Jestli ano, tak proč?

Nemyslím si, že bylo lepší, odpovídalo možnostem doby. Co však patrně bylo lepší, byla pečlivost, s jakou byly stopy hledány a zajišťovány. To znamená, že hlavní roli zde hraje lidský faktor a ten v současné policii – krom specialistů – není zas až tak příznivý. Navíc mladým policistům, chybí zkušenost a mentoři.

Pokud bychom mluvili o osobnostech daktyloskopie české i světové historie, kterou osobnost byste „vyzdvihl“ a proč?

Z historického hlediska – alespoň v rámci Evropy je to jednoznačně mjr. Povondra a jeho DKT sbírka a identifikace pachatelů již v roce 1907. To je myslím na střeoevropské poměry unikát.

Co si myslíte o technice antropometrie, tzv. předchůdkyni daktyloskopie?

Jedna z prvních metod individuální identifikace, která byla logicky překonána. Je to stejně jako s dinosaury, bez nich bychom tu nebyli....

Myslíte si, že by antropometrie měla v dnešní době využití?

Jen velmi těžko. Jde o to, za jakým účelem by byla využívána. Některé antropometrické míry jsou dozajista užívány i dnes, i v kriminalistice – např. lidská lokomoce, která ji využívá apod. Nicméně ona čistokrevná Bertillonova antropometrie je dnes v kriminalistice jako vědní disciplína těžko využitelná. Toto vývojové stádium je prostě překonáno.

Jak z vašeho pohledu vnímáte přechod antropometrie na daktyloskopii v českých zemích?

Rychlý, plynulý a efektivní.

Co bylo potřeba k vyhledávání a zajištění daktyloskopických stop „za četnictva“?

To co dnes, štěstí, pečlivost, zkušenost, znalost, zručnost – štěteček, argentorát a fólie. Prostě léta praxe a odříkání. I zde platilo a dodnes platí heslo Moci – chtít – umět. Když něco z toho vypadne, výsledek je vždy špatný.

V dnešní době je možné zajišťovat daktyloskopické stopy na mrtvolách, bylo to možné již za „četnictva“? Jestli ano, mohl byste mi k tomu povědět více?

Přiznám se, že takový případ neznám, lépe řečeno nenalezl jsem jej.

Existují rozdíly při vyhledávání a zajišťování těchto stop v případě, že bychom srovnali historii a současnost?

Pokud pomínu technické možnosti, pak asi ne. Opět jde především o zkušenost, dovednosti, znalosti a praktické dovednosti toho, kdo je hledá a zajišťuje.

Mohl byste mi celkově porovnat současnou daktyloskopii s „daktyloskopií za četnictva“?

Využívá stále stejné principy, má stejné základy a účel. Dnes máme AFIS, to četníci neměli a museli spoléhat na oči. I dnes však dohledávání pomocí očí funguje. Po stránce zajišťování na místě činu. Co však patrně bylo lepší byla pečlivost, s jakou byly stopy hledány a zajišťovány. To znamená, že hlavní roli zde hraje lidský faktor a ten v současné policii – krom specialistů – není zas až tak příznivý. Navíc mladým policistům, chybí zkušenost a mentoři.

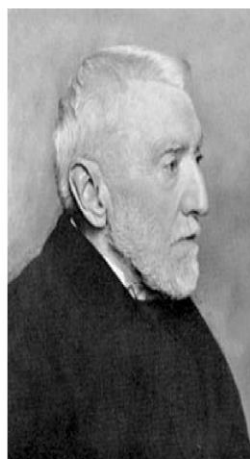
PŘÍLOHA Č. 2 – Osobnosti kriminalistické daktyloskopie⁷¹

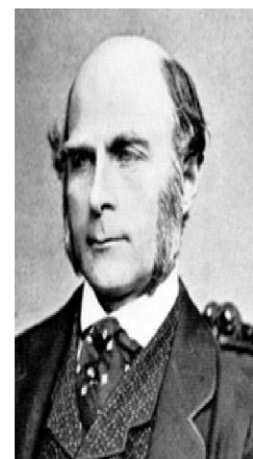
Jan Evangelista Purkyně

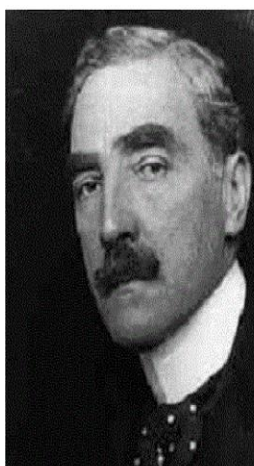
William James Herschel

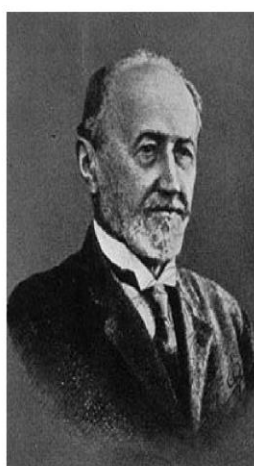
Henry Faulds

Francis Galton

Edward Richard Henry

Juan Vucetich

Josef Povondra

František Protivenský

⁷¹ STRAUS, J., PORADA. V. *Kriminalistická daktyloskopie*. 1.vyd. Praha: PA ČR, 2005. 36-37.
RULC, J., *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: Skrz.cz, 2016. [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z WWW:< <http://www.dejiny-sluzebni-kynologie.cz/fotoalbum/osobnosti/josef-povondra.html>>

PŘÍLOHA Č. 3 – Otisky prstů i celých dlaní pocházející z let 1859 – 1860.⁷²

⁷² HERSCHEL, J., W., *Otisky prstů i celých dlaní pocházející z let 1859 - 1860*. Wikimedia Commons 1859/60. [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z WWW: <http://www.thamespilot.org.uk/asset_arena/image/2000/sl/sl-sl-1526_herschelfprint-i-01-000.jpg>